

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1877. Andra Kammaren. N:o 56.

Måndagen den 7 Maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de i Kammarens sammanträden den 30 nästlidne April förda protokoll.

§ 2.

Sedan Riksdagens båda Kamrar förehaft och godkänt de i Stats-Utskottets memorial N:is 67, 70 och 71 samt Bevillnings-Utskottets memorial N:is 11 och 12 föreslagna voteringspropositioner rörande åtskilliga frågor, deri Kamrarne fattat stridiga beslut, samt vidare denna dag blifvit bestämd för omröstning öfver de olika besluten, så anställes nu dessa omröstningar, enligt nedan intagna voteringspropositioner, i följande ordning, nemligen:

1:sta omröstningen

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 67).

Den, som vill att Riksdagen till afidne Sång- och musikläraren vid Hudiksvalls högre elementarläroverk Bror Olof Näsbergs efterlemnade enka Catharina Charlotta Näsberg, född Löfner, anslår en årlig pension å 300 kronor, att utgå under hennes återstående lifstid eller så länge hon fortlevver i sitt nuvarande enkostånd, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har förslaget om anvisande af pension åt bemälda enka icke vunnit Riksdagens bifall.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren in-

Andra Kammarens Prot. 1877. N:o 56.

Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)

gått, att voteringsseklarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknings, och utföll omröstningen med 99 Ja och 85 Nej.

Den omröstning öfver ofvan intagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 92 Ja och 24 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster, eller	99 Ja och 85 Nej,
sammanräkningen visar	191 Ja och 109 Nej.

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Ja-propositionens innehåll.

2:dra omröstningen

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 70, punkt. 1:o).

Den, som vill, att för seminariernas utvidgande med en fjerde eller förberedande klass anslaget till dessa läroanstalter må höjas med 8,550 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har förslaget om seminariernas utvidgande icke vunnit Riksdagens bifall.

Sedan voteringsseklarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren in-gått, att voteringsseklarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknings, och utföll omröstningen med 58 Ja och 116 Nej.

Den omröstning öfver ofvan intagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 94 Ja och 24 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster, eller	58 Ja och 116 Nej,
sammanräkningen visar	152 Ja och 140 Nej.

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Ja-propositionens innehåll.

3:dje omröstningen

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 70, punkt. 2:o).

Den, som vill, att Riksdagen beviljar tillökning i anslaget till stipendier för seminariielever med 5,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)

Vinner Nej, har förslaget om tillökning i nämnda anslag icke vunnit Riksdagens bifall.

Sedan voteringsmedlarna blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsmedlarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 123 Ja och 62 Nej.

Den omröstning öfver ofvan intagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 102 Ja och 13 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster, eller	123 Ja och 62 Nej,
sammanräkningen visar	225 Ja och 75 Nej.

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Ja-propositionens innehåll.

4:de omröstningen

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 71).

Den, som vill, att Riksdagen för sin del beslutar, att utaf den köpeskilling, som inflyter till försäljning af de provincialläkaren i Ölands Södra mot på lön anslagna bohemman, $\frac{1}{8}$ mantal Alby N:o 2 i Hulterstads socken, $\frac{3}{8}$ mantal Öfvetorp N:o 3 och $\frac{3}{32}$ mantal Törnboten N:o 2, båda i Algutsrums socken, samt $\frac{7}{16}$ mantal Gårdstorp N:o 1 i Södra Möckleby socken, och hvilken köpeskilling i öfrigt bör till statsverket redovisas, ett belopp af 15,000 kronor skall till invånarne i berörda provincialläkaredistrikt öfverlemnas under vilkor, att distriktet åt provincialläkaren anskaffar och för framtiden underhåller lämplig bostad, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen för sin del beslutit, att utaf den för samma bohemman inflytande köpeskilling, hvilken i öfrigt bör till statsverket redovisas, ett belopp af 10,000 kronor skall till invånarne i förberörda provincialläkaredistrikt öfverlemnas under vilkor, att distriktet åt provincialläkaren anskaffar och för framtiden underhåller lämplig bostad.

*Gemensamma
omröstningar.*
(Forts.)

Sedan voteringsseglarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsseglarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 72 Ja och 114 Nej.

Den omröstning öfver ofvan intagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 87 Ja och 28 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster, eller	72 Ja och 114 Nej.
sammanräkningen visar	159 Ja och 142 Nej.

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Ja-propositionens innehåll.

5:te omröstningen

(enligt Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 11, punkt. 1:o).

Den, som, lika med Riksdagens Andra Kammare, bifaller den af Herr Anders August Anderson vid innevarande riksmöte inom samma Kammare väckta motion (N:o 49) derom att uti bevillningsstadgans 9 § (afseende den eller de orter, der bevilling för inkomst af kapital eller arbete skall de skattskyldige påföras) 3:dje mom. måtte, med uteslutandet af det derstädes nu förekommande ordet "förmåligast", erhålla följande lydelse:

"fabriksegare, handlande samt annan yrkes- och näringsidkare, der fabriken är belägen, eller handeln, yrket eller näringen idkas; dock skola handlande i de städer, hvilka innefatta flera församlingar, för den handelsrörelse, de derstädes idka, taxeras inom den församling, der de äro mantalsskrifne", röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, lika med Första Kammaren, beslutat, att berörda motion icke skall till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan voteringsseglarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsseglarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 120 Ja och 53 Nej.

Den omröstning öfver ofvan intagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första

Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit med	19 Ja och	98 Nej,	<i>Gemensamma omröstningar. (Forts.)</i>
hvidan, då dertill läggas Andra Kammarens			
röster, eller	120 Ja och	53 Nej,	
sammanräkningen visar	139 Ja och	151 Nej.	

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

6:te omröstningen

(enligt Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 11, punkt. 2:o).

Den som, lika med Riksdagens Andra Kammare, bifaller den af Herr P. Engman vid innevarande riksmöte inom samma Kammarväckta motion (N:o 44) derom "att Riksdagen måtte besluta den ändring uti 75 § bevillningsförordningen, att den deruti föreskrifna bevillningsprocenten må för samtliga länen utgå med högst hälften af nu stadgade belopp, samt för Stockholms stad med högst en procent af samma stads hela bevillningssumma", röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, lika med Första Kammaren beslutat, att ifrågavarande motion icke skall till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan voteringsmedlemmarna blifvit aflemnade samt en sedel af lagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammarväckta motion, att voteringsmedlemmarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu medlemmarnas öppnande och uträkning och utföll omröstningen med 112 Ja och 66 Nej.

Den omröstning öfver ofvan intagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammarväckta motion, hade utfallit med

röster, eller	112 Ja och	66 Nej,
sammanräkningen visar	133 Ja och	156 Nej.

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

7:de omröstningen

(enligt Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 12, punkt. 1:o).

Den, som vill, att tulltaxerubriken "Papper" skall erhålla följande förändrade lydelse:

Gemensamma »Papper:
omröstningar.
(Forts.)

kardus-, makulatur- och annat groft, till skrifning, ritning eller tryckning ej tjenligt, samt polér eller smergel-^{Fritt.}
förgylt, försilfradt eller annorlunda än i mas-
san färgadt, äfvensom papper i förening med
bomulls- eller linneväfnad 1 skålp. 6 öre.
alla andra slag, derunder inbegripet linieradt
papper 1 skålp. 4 öre“;

att åt tulltaxerubriken ”Papp“ gifves följande lydelse:

»Papp:

förhynings-, press- och tak- samt annan till skrifning, ritning eller tryckning icke tjenlig Fri.
andra slag; tullbehandlas lika med Papper;“ samt

att den i nuvarande tulltaxa vid ”Asfaltfilt“ förekommande hänvisning till Papper förändras till
»Asfaltfilt; hänföres under Papp, förhynings-, press- och tak-“,
röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutat, att tulltaxerubriken ”Papper“ och ”Papp“ samt den i tulltaxan vid ”Asfaltfilt“ förekommande hänvisning skola vid deras nuvarande lydelse bibehållas.

Sedan voteringsseglarna blifvit aflemnade samt en sedel af-
lagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kam-
maren ingått, att voteringsseglarna för den omröstning, hvarom här
vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu seglarnes öpp-
nande och uppräknig och utföll omröstningen med 55 Ja och
119 Nej.

Den omröstning öfver ofvan intagna voteringsproposition, som,
enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första
Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit med 80 Ja och 36 Nej,
hvidan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster, eller..... 55 Ja och 119 Nej,
sammanräkningen visar 135 Ja och 155 Nej.

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen
fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

8:de omröstningen

(enligt Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 12, punkt. 2:o).

Den, som vill, att tulltaxerubriken ”Papp- och Pappersarben-
ten“ erhåller följande lydelse:

»Papp och Pappersarbeten, ej specificerade:

*Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)*

olackerade	1 skålp. 12 öre.
lackerade, arbeten af papier maché derunder inbegripna,	1 skålp. 20 öre;“

röstas

Ja;

Den, det ej vill, röstas

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutit, att ifrågavarande tull-taxerubrik bibehålles vid sin nuvarande lydelse.

Sedan voterings-sedlarne blifvit aflemnade samt en sedel af-lagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kam-maren ingått, att voterings-sedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öpp-nande och uppräknig och utföll omröstningen med 21 Ja och 133 Nej.

Den omröstning öfver ofvan intagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kam-maren samtidigt anstald, hade utfallit med 45 Ja och 58 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kam-marens

röster, eller.....	21 Ja och 133 Nej,
sammanräkningen visar	66 Ja och 191 Nej.

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

9:de omröstningen

(enligt Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 12, punkt. 3:o).

Den, som vill, att åt tulltaxerubriken "Album" gifves följande lydelse:

»Album, fodralens vigt inberäknad 1 skålp. 20 öre.“
röstas

Ja;

Den, det ej vill, röstas

Nej;

Vinner Nej, kommer tulltaxerubriken "Album" att bibehållas vid den lydelse, den för närvarande eger.

Sedan voterings-sedlarne blifvit aflemnade samt en sedel af-lagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kam-maren ingått, att voterings-sedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öpp-

Gemensamma nande och uppräknig, och utföll omröstningen med 14 Ja och
omröstningar. 102 Nej.
(Forts.)

Den omröstning öfver ofvan intagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit med 24 Ja och 52 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster, eller.....	14 Ja och 102 Nej,
sammanräkningen visar	38 Ja och 154 Nej.

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

10:de omröstningen

(enligt Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 12, punkt. 4:o).

Den, som vill, att tullsatsen å "Bokpermar, lösa" nedsättes till 20 öre skålpundet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutit, att den nuvarande tullsatsen å "Bokpermar, lösa" bibehålles oförändrad.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel af lagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 7 ja och 87 nej.

Den omröstning öfver ofvan intagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit med 17 Ja och 48 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster, eller	7 Ja och 87 Nej,
sammanräkningen visar	24 Ja och 135 Nej.

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

11:ste omröstningen

(enligt Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 12, punkt. 5:o).

Den, som vill, att tullafgiften för "Brefkuverter och Papperspåsar" bestämmes till 8 öre skålpundet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)

Vinner Nej, har Riksdagen beslutit, att tullaifgiften för ifrågavarande artiklar skall utgöra 10 öre per skålpund.

Sedan voteringsseklarne blifvit aflemnade samt en sedel af lagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsseklarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu seklarnes öppnande och uppräknings, och utföll omröstningen med 10 ja och 66 nej.

Den omröstning öfver ofvan intagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 22 Ja och 30 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster, eller	10 Ja och 66 Nej,
sammanräkningen visar.....	32 Ja och 96 Nej.

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

12:te omröstningen

(enligt Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 12, punkt. 6:o).

Den, som vill att tullsatsen å Brodérduk, Marle och Stramalj af papper nedsattes till 12 öre skålpundet, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, komma ifrågavarande artiklar att bibehållas vid den tullsats, som för närvarande är dem åsatt.

Sedan voteringsseklarne blifvit aflemnade samt en sedel af lagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsseklarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu seklarnes öppnande och uppräknings, och utföll omröstningen med 12 Ja och 88 Nej.

Den omröstning öfver ofvan intagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 20 Ja och 38 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster, eller	12 Ja och 88 Nej,
sammanräkningen visar.....	32 Ja och 126 Nej.

Gemensamma omröstningar. Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.
(Forts.)

13:de omröstningen

(enligt Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 12, punkt. 7:o).

Den, som vill att anilinfärger göras tullfria, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutit, att den för anilinfärger nu gällande tullsats skall bibehållas.

Sedan voterings-sedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voterings-sedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 17 Ja och 72 Nej.

Den omröstning öfver ofvan intagna voterings-proposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit med 25 Ja och 38 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster, eller.....	17 Ja och	72 Nej,
sammanräkningen visar.....	42 Ja och	110 Nej.

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

14:de omröstningen

(enligt Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 12, punkt. 8:o).

Den, som vill att klorkalk från tullafgift befrias, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutit, att den nuvarande tullafgiften för klorkalk bibehålles.

Sedan voterings-sedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voterings-sedlarne för den omröstning, hvarom här vore

fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 23 Ja och 88 Nej. *Gemensamma omröstningar. (Forts.)*

Den omröstning öfver ofvan intagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 58 Ja och 18 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster, eller..... 23 Ja och 88 Nej,
sammanräkningen visar 81 Ja och 106 Nej.

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

15:de omröstningen

(enligt Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 12, punkt. 9:o).

Den, som, med bifall till hvad Kongl. Maj:t i nåder föreslagit, vill att tulltaxerubriken "Lim" erhåller följande lydelse:

»Lim:

husblås och gelatin 1 skålp. 38 öre.
andra slag 1 skålp. 3 öre.
röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, komma tulltaxans nu varande bestämmelser för rubriken "Lim" att bibehållas oförändrade.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel af-lagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 16 Ja och 101 Nej.

Den omröstning öfver ofvan intagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 40 Ja och 31 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster, eller..... 16 Ja och 101 Nej,
sammanräkningen visar..... 56 Ja och 132 Nej.

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)

16:de omröstningen

(enligt Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 12, punkt. 10:o).

Den, som vill att, i afseende å "Metaller, sammansatta: arbetade", den för närvarande under afdelningen "andra slag" inbegripna och specificerade metallduk skall ur nämnda afdelning utgå och i stället under afdelningen "plåtar, latun och trådband, äfvensom andra ämnen för ytterligare bearbetning" uppföras; och att i följd häraf tulltaxerubriken "Metaller, sammansatta" skall uti ifrågavarande delar erhålla följande lydelse:

»Metaller, sammansatta:

arbetade:

metallduk, plåtar, latun och trådband, äfvensom andra
ämnen för ytterligare bearbetning Fri.

andra slag, oäkta lahn derunder inbegripna:

att tulltaxerubriken "Tråd", i hvad angår afdelningarna "jern- och stål-" samt "koppar- och annan ej specificerad metall", skall förändras till följande lydelse:

»Tråd:

jern- och stål-, äfvensom deraf tillverkad duk Fri.
andra arbeten deraf draga den tull, som
taxan bestämmer för manufaktursmide
eller stålarbeten.

koppar- och annan ej specificerad metall:
förgylld, försilfrad eller pläterad 1 skålp. 1. krona.
andra slag, äfvensom deraf tillverkad duk Fri.

samt att rubriken "Siktduk" skall undfå följande lydelse:

»Siktduk:

af metall, alla slag Fri.
af spånadsämnen: se Väfnader",

röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutit, att tulltaxerubrikerna "Metaller sammansatta", "Tråd" och "Siktduk" skola bibehållas vid den lydelse, de för närvarande hafva.

Sedan voteringsseglarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsseglarne för den omröstning, hvarom här vore

fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 21 Ja och 109 Nej. *Gemensamma omröstningar.* (Forts.)

Den omröstning öfver ofvan intagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit med 29 Ja och 37 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens
 röster, eller 21 Ja och 109 Nej,
 sammanräkningen visar 50 Ja och 146 Nej.

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

17:de omröstningen

(enligt Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 12, punkt. 11:o).

Den, som vill att tullsatsen å stärkelse af hvete, potates eller andra vegetabiliska ämnen bestämmes till 3 öre skålpundet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej:

Vinner Nej, har ifrågavarande artikel blifvit vid sin nuvarande tullsats bibehållen.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 30 Ja och 114 Nej.

Den omröstning öfver ofvan intagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit med 35 Ja och 42 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens
 röster, eller 30 Ja och 114 Nej,
 sammanräkningen visar 65 Ja och 156 Nej.

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionen.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 3 e. m.

In fidem
Gustaf Westdahl.

Måndagen den 7 Maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen hållna sammanträde.

§ 1.

*Om ändring
af § 32 i K.
förordningen
om landsting.*

Föredrogs Lag-Utskottets utlåtande N:o 32, i anledning af väckt förslag om ändring i 32 § af Kongl. förordningen om landsting den 21 Mars 1862.

Uti Herr *J. M. Svenssons* inom Andra Kammaren afgifna motion, N:o 5, var föreslaget:

“att Riksdagen ville till Kongl. Maj:t ingå med underdånig anhållan, att 32 § i Kongl. förordningen den 21 Mars 1862 måtte, i fråga om delgifvande af nya inkommande förslag, innehålla:

Nytt förslag bör, för att komma under behandling, innefatta ett ämne inom landstingets befogenhet, vara skriftligen uppsatt och senast en månad före landstingets början aflemnadt till sekreteraren, hvilken det åligger att skyndsamt ombesörja tryckning och utsändande deraf så tidigt, att det tryckta förslaget må komma hvarje landstingsman till handa minst 14 dagar före landstingets början“.

Beträffande denna motion, hade Utskottet hemställt:

att densamma icke måtte af Riksdagen bifallas.

I anledning af hvad sålunda blifvit hemställt, anförde

Herr *J. M. Svensson*: Då jag af Lag-Utskottets utlåtande finner, att de skäl, som anförts för afstyrkande af min motion, hufvudsakligen äro rigtade mot den senare delen af densamma, så är jag villig att från samma del afstå. Jag anhåller således hos Herr Talmannen om proposition å afslag å Utskottets hemställan och bifall till den första delen af motionen, som rörer förlängning i tiden för motioners inlemnande före landstingets sammanträde och är af följande lydelse:

“Nytt förslag bör, för att komma under behandling, innefatta ett ämne inom landstingets befogenhet, vara skriftligen uppsatt och senast *en månad* före landstingets början aflemnadt till sekreteraren“. Jag tror, att mycket vore vunnet om detta förslag godkändes af Riksdagen. Ty om ock genom landstingets försorg motionerna på ett eller annat ställe blifva tryckta, så vunnas likväl dermed den fördel, att både landstingsmännen och allmänheten genom tidningarne kunde i god tid få kännedom om de förslag, som skulle vid landstinget behandlas.

Jag anhåller således, som sagdt, att Kammaren med afslag i Lag-Utskottets utlåtande måtte bifalla det af mig nu upplästa förslaget.

Häruti förenade sig Herr *Anders August Andersson*.

Herr Torpadie: Då jag nu går att yttra några ord till förmån för Herr Svenssons motion, ber jag att få förutskicka den anmärkningen för dem af Herrarne, som möjligtvis icke bemärkt den i slutet af utlåtandet gjorda anteckningen, att bland andra äfven jag varit förhindrad att deltaga i Utskottets behandling af ärendet. Jag anser mig derföre vara fullt befogad att nu yttra mig öfver detsamma.

Enligt min mening, hade denna motion varit förtjent af mera uppmärksamhet än Lag-Utskottet skänkt den. För hvar och en, som haft den äran att vara ledamot af landsting, måste det vara klart, att landstingsmännen, i synnerhet de mera aflägsset boende, ofta nödgas temligen oförberedda deltaga i behandlingen af de ärenden, som vid landstinget förekomma. Den af motionären förmälda 32 § af landstingsförordningen är af följande lydelse:

“Nytt förslag bör, för att kunna komma under behandling, innefatta ett ämne inom landstingets befogenhet, vara skriftligen uppsatt och senast fjorton dagar före landstingets början aflemnadt till sekreteraren, hvilken det åligger att inom åtta dagar derefter öfver de afgifna förslagen upprätta en lista och den till ordföranden öfverlemna“. Enligt i allmänhet inom landstingen vedertagen praxis tryckes en lista öfver de ärenden, som skola förekomma vid landstingen, hvilken lista sedan införes i någon landstingsområdets tidning. Men det faller af sig sjelft, att det är beroende på en mer eller mindre hastig fortgång, huru vida dessa tidningar komma de landstingsmän, som icke bo i residensstaden, så tidigt till handa, att de få någon nytta af denna åtgärd. Åtskillige af landstingens medlemmar måste sålunda ofta komma till landstinget, utan att hafva förut fått veta eller, än mindre, kunnat sätta sig in i de frågor, som der skola behandlas.

Jag tror derföre, att motionären fattat saken ganska rätt, då han föreslagit en längre tid för motioners inlemnande före landstingets början, och ej mindre rätt, då han derjemte satt i fråga, att de till landstinget inlemnade motionerna skola tryckas och till landstingsmännen kringsändas. Lag-Utskottet synes icke heller hafva funnit något annat hinder för bifall till motionen,

Om ändring af § 32 i K. förordningen om landsting.
(Ports.)

*Om ändring
af § 32 i K.
förordningen
om landsting.
(Forts.)*

än svårigheten, enligt Lag-Utskottets förmenande, att vid landstingens början kunna styrka, att de tryckta motionerna kommit alla tingets medlemmar till handa. Af ordalydelsen i motionärens förslag synes det emellertid påtagligt, att hans mening icke gerna kan hafva varit någon annan, än att motionernas behöriga afsändande skulle styrkas, hvilket ju lätteligen kan ske, genom qvitto i den postbok, som landstingets sekreterare vanligen har rätt att föra, eller, om man så vill, genom postqvitto å rekommendation eller assurans. Denna svårighet anser jag sålunda lätt kunna öfvervinnas.

Det enda skäl, Lag-Utskottet anfört mot motionen, anser jag sålunda för min ringa del synnerligen betydelselöst, och i fall motionären sjelf icke gjort den inskränkning, vi nyss hört, i sitt förslag, så skulle jag derföre velat tillstyrka motionen i dess helhet. Nu är jag emellertid nödsakad att instämma med motionären, och yrkar sålunda afslag å utlåtandet och bifall till den förra delen af Herr Svenssons motion.

Herr *Lind* instämde med Herr *Torpadie*.

Herr *Danielsson*: Äfven jag vill biträda det af motionären nu föreslagna stadgandet, emedan jag tror, att det vore fördelaktigt om en dylik föreskrift inrymdes i landstingsförordningen. Lag-Utskottet har visserligen sagt, att landstingen sjelfva kunde vidtaga sådana åtgärder, som ledde till det mål motionären åsyftar. Men detta går dock icke så lätt. Den näst föregående talaren t. ex. väckte inom Södra Kalmar läns landsting förslag om att motionerna skulle tryckas; men förslaget förkastades af landstinget och följderna deraf blef, att landstingsmännen fortfarande som förr hafva föga eller intet reda på hvad som skall förekomma vid tinget förr än den dag landstinget börjar.

Jag vill icke vara mångordig, utan jag vill inskränka mig till att nämna, det jag helst velat yrka bifall till motionärens förslag i sin helhet, men får nu nöja mig med att understödja förslaget i den form han sjelf nyss gifvit derät.

Herr *Clairfelt*: I motsats mot föregående talare kommer jag att rösta mot motionärens nu gjorda framställning, emedan jag anser att ett bifall till densamma vore att på ett betänkligt sätt inskränka den för landstingsmännen nu medgifna motionstiden. I det landsting, som jag många år tillhört, har den praxis blifvit antagen, att de insända motionerna strax efter motionstidens utgång kringsändts till landstingsmännen för att sätta dem i tillfälle att hinna taga kännedom om deras innehåll och sätta sig in i dem. Jag tror, att man med iakttagande vid andra landsting af en sådan praxis, som genom en ordningsstadga för landstinget lätt kan införas, skulle vinna det mål motionären åsyftar. Men att införa ett sådant stadgande i landstingsförordningen och sålunda inskränka motionstiden anser jag vara mindre lämpligt.

Jag yrkar bifall till det föredragna utlåtandet.

Herr Carl Anders Larsson: Med de utmärkta kommunikationer, som finnas i Skåne, undrar jag icke, att man der hinner gifva landstingsmännen del af de väckta motionerna, äfven om dessa icke inlemnades förr än ett par tre dagar före den dag, då landstinget skall sammanträda. Men andra provinser finnas, der postgången icke är så snabb, utan der det mycket väl behöfs 14 dagar för att göra motionerna någorlunda kända af landstingsmännen. Då motionären dessutom nu inskränkt sitt yrkande endast och allenast till, att motionstiden skulle ändras på så sätt, att motionerna skulle aflemnas senast en månad före landstingets början, i stället för 14 dagar, så kan jag för min del icke inse, att en sådan ändring i landstingsförordningen skulle medföra någon olägenhet, vare sig för landstinget eller, ännu mindre, för Andra Kammaren. Ty en landstingsman har så lång tid på sig från den dag, då han väljes till landstingsman och till dess landstinget sammanträder, att han mycket väl bör kunna hinna med att författa sina motioner så tidigt, att han kan insända dem till landstingets sekreterare en månad före tingets början. Det vore således ganska bra om man ville gå motionärens önskan till mötes i detta fall. Vi hade för icke länge sedan exempel på att en fråga väckte mycken oro inom ett landstingsområde, derföre att landstingsmännen voro oförberedda på saken. Då högst viktiga frågor kunna förekomma vid landstingen, torde äfven de, som skola delta i landstingsförhandlingarne hafva berättigade anspråk att få tillräcklig tid för frågornas begrundande. Jag vill således för min del instämma uti motionärens sista yrkande, som endast afsåg den förändringen i landstingsförordningen, att motionstiden skulle inskränkas med 14 dagar och motionerna sålunda vara aflemnade senast en månad före landstingets början.

Om ändring af § 32 i K. förordningen om landsting.
(Forts.)

I detta yttrande instämde Herr *Fredricson*.

Herr Lyth: Denna motion, angående ändring i landstingsförordningen, kan visserligen icke medföra någon skada eller fara — derom är jag ense med föregående talare — men för min del har jag biträdt det slut, hvartill Utskottet kommit, synnerligen på den grund, att man icke utan trängande behof bör ändra och lappa en förordning, som nyligen blifvit utfärdad och öfver hvilken icke i nämnvärd mån klagomål försports. På Gotland t. ex. hinner man mycket väl att sprida de tryckta motionerna åtminstone så tidigt, att landstingsmännen erhålla dem 8 dagar före landstingets början; och jag tror verkligen att detta mycket väl skulle kunna gå för sig äfven i öfriga län, i fall landstingens sekreterare vilja vara så nitiske att så skyndsamt som möjligt låta trycka motionerna. Om man vill, kan man således åstadkomma motionernas spridning i god tid, utan att man behöfver ändra landstingsförordningen med anledning af en så obetydlig sak.

Det betyder dessutom litet hvad denna Kammare i frågan nu beslutar, emedan Första Kammaren redan godkänt Lag-Utskottets

Andra Kammarens Prot. 1877. N:o 56.

*Om ändring
af § 32 i K.
förordningen
om landsting.
(Forts.)*

betänkande och således afslagit motionen. Det är därför så godt att Andra Kammaren fattar enahanda beslut.

Jag instämmer således fullkomligt uti Herr Clairfelts yttrande, att motionärens förslag går ut på att inskränka motionstiden, hvilken enligt mitt förmenande bör vara så lång som möjligt, emedan i annat fall behandlingen vid landstinget af ganska viktiga frågor onödigtvis kan blifva uppskjuten ett helt år.

Jag vill således understödja Utskottets förslag, till hvilket jag anhåller om bifall.

Herr Granlund: I landstingsförordningen föreskrifves uttryckligen, att motioner icke få väckas senare än 14 dagar före landstingets början. Det hör också verkligen till undantagen att motioner väckas förr än just den sista dagen, eller 14 dagar före tingets början, hvarigenom såsom nu är förhållandet samtliga landstingsmännen icke kunna få del af motionerna i tillräckligt god tid före landstingens början. Jag tror därför, att motionärens förslag om ändring i denna bestämmelse är ganska välbetänkt. I vidsträckt län och der postgången är långsam komma sällan de väckta motionerna landstingsmännen till handa förr än dagen före landstingets början. Detta är otvifvelaktigt en olägenhet; ty de frågor, som förekomma vid landstinget, kunna vara ganska viktiga, och det behöfs lika väl för landstingsmännen att sätta sig in i frågor, som ofta kunna vara för länet ganska viktiga, som för riksdagsmännen att göra sig förtrogna med riksdagsrågorna, hvar till man har betydligt längre tid.

Jag tror således att motionärens framställning är förtjent af all uppmuntran och yrkar därför bifall till densamma.

Herr Königsfeldt: Jag tror, att det i allmänhet icke möter något hinder att få motionerna utsända till landstingsmännen före landstingets början. Åtminstone vet jag, att det är fallet i det län jag tillhör, ehuru distanserna der äro ganska långa. Jag har sjelf varit landstingsman i 12 år och har alltid fått mig motionerna tillsända så tidigt, att jag haft god tid att sätta mig in i och begrunda desamma, och lika med Herr Clairfelt anser jag att vi icke böra inskränka motionstiden, utan får yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Torpadie: Då jag mot min vana har dristat mig att hos herr Talmannen begära ordet andra gången, så har detta skett med så mycket mera tvekan, som jag måste yttra mig mot de åsikter, som här uttalats af mina ärade vänner från Kristianstad och Gotland.

Då jag emellertid det gör, så ber jag Herrarne vara öfvertygade om att jag icke talar i eget intresse, ty, såsom bosatt i en residensstad, har jag alltid tillräcklig tid att sätta mig in i de frågor, som skola å landstinget förekomma, då jag har äran att deraf vara ledamot, utan jag talar endast och allenast för sjelfva saken.

Det torde vara Herrarne noggsamt bekant att de flesta motioner, som väckas å landstingen, äro af beskaffenhet att föranleda penningutgifter, och äfven af detta skäl kan jag icke inse hvarföre det skall vara så alldeles nödvändigt, att en och hvar landstingsman skall ega att väcka motion så kort tid före landstingets början, som 14 dagar. Det finnes derföre i min tanke ingen anledning till att man nu icke skulle kunna förändra denna tid till en månad. Ty jag vågar påstå att, om också vid ett eller annat landsting, den seden blifvit vidtagen att motionerna utsändas till landstingsmännen, så finnas dock många län der sådant icke sker; och jag är allt för mycket vän af likförmighet i lagstiftning, för att det icke för mig skulle vara motbjudande att se en och samma sak så olika behandlad. Jag har icke heller hört något skäl som vederlagt hvad jag nyss yttrade derom, att det icke gifves någon säkerhet derför att landstingsmännen då de sammanträda ega full kännedom om de ärenden, som der komma under behandling, och det kan lätt hända, att under landstingets korta sammanvaro flere af dess ledamöter icke hinna att tillräckligt sätta sig in i frågorna.

Om ändring af § 32 i K. förordningen om landsting.
(Forts.)

Jag tager mig derföre friheten att ännu en gång yrka bifall till motionen i den inskränkta form, som motionären nu gifvit densamma.

Herr *Hübnette* förenade sig med Herr Torpadie.

Greive Sparre: I fråga om ärendenas behandling vid våra landsting tror jag att några nya eller ytterligare stadganden icke äro erforderliga. Den erfarenhet vi hittills derom haft är, att de förslag som utgjort föremål för landstingens behandling, i allmänhet blifvit tillräckligt bekanta för att kunna af landstingen prövas. Hvarje fråga, som innefattar anslag till något nytt eller mera storartadt företag, hänskjutes naturligtvis af landstinget till behandling af utskott. Landstingsmännen ha dervid fullkomligt god tid att öfvertänka förslaget, och Utskottet skall innan det afgifver sitt utlåtande, likasom Riksdagens Utskott, hafva begrundat och öfvervägt de förhållanden, som tala mot eller för ett sådant förslag. Jag anser det sålunda vara otvifvelaktigt, att en fråga icke kan komma så oförberedt eller så oförtänkt fram till landstinget, att icke detta har fullkomligt god tid att öfverväga densamma innan beslut fattas.

Det nu i frågavarande förslaget afses egentligen att, genom motionernas kungörande en viss tid förut, de må blifva äfven inom hela landstingsområdet bekanta. Jag skulle icke hafva något deremot. Men vi veta, mine Herrar, att vår postgång, i synnerhet på landsbygden, icke är så reglerad, att man alltid kan veta, då ett förslag insändes till landstingets sekreterare, huru vida detsamma inom den föreslagna tiden till honom ankommer och derefter hinner att behörigen publiceras; och i sådant fall kunde det nu inträffa, att ett *formelt* binder uppstode för bifall till ett godt och nyttigt förslag.

*Om ändring
af § 32 i K.
förelördningen
om landsting.
(Forts.)*

Min öfvertygelse är, att de nuvarande anordningarne i afseende å motioners väckande vid landstingen äro af den beskaffenhet, att någon skäligen anledning till missnöje icke kan förefinnas. Då i öfrigt landstinget sammanträder hvarje år, är det ju alltid tillfälle för landstinget att, om ett oförmodadt förslag skulle framkomma, uppskjuta detsammes afgörande till ett kommande landsting.

Inom de flesta landsting, hvilkas förhållningsregler äro för mig kända, finnes redan nu bestämmelse derom, att inkomna motioner böra genom landstingets sekreterare delgifvas landstingsmännen. En sådan bestämmelse är lämplig, men, om en föreskrift i detta afseende intages i lagen, skulle bristande iakttagande deraf kunna föranleda till afslag af för landstinget må hända högst viktiga frågor.

Äfven den af motionären förordade förändringen, så modifierad som han nyss föreslagit, är af beskaffenhet att kunna gifva anledning till tvekan, huru vida ett landstingsärende, i afseende å hvilket denna föreskrift icke blifvit iakttagen, skulle kunna komma under handläggning.

Jag måste således i landstingens intresse, i länens intresse anhålla om afslag å motionen, så väl i dess ursprungliga form, som i dess modifierade och bifall till Utskottets hemställan.

Herr Ola Månsson: Jag skulle icke hafva begärt ordet i denna fråga, då Utskottets betänkande redan blifvit behandladt inom Första Kammaren och der bifallet, samt någon förändring i den af motionären föreslagna syftning sålunda för denna gång icke kan vidtagas. Men då en talare på dalabänken tycktes vara mycket förskräckt deröfver, att motionstiden för landstingsmännen skulle inskränkas genom antagande af motionärens förslag, så får jag säga, att jag icke kan neka till att, då i allt fall efter detta förslag motionstiden blefve 11 månader af såret, samme talare saknat anledning att hysa så stort bekymmer.

I öfrigt tror jag, att det skulle vara nyttigt, om motionärens förslag antoges. Ty det kan icke skada att landstingsmännen före landstingets sammanträde kunde få någon mera kändedom om de ärenden, som der skola behandlas. Emellertid kan, som sagdt, motionen naturligtvis för denna gång icke medföra den åsyftade förändringen, då den redan blifvit af Första Kammaren afslagen.

Jag tager mig likvisst friheten att yrka bifall till motionärens förslag i den inskränktare form han numera gifvit detsamma.

Herr Carl Anders Larsson: Jag kan granneligen märka, att Grefve Sparre icke varit närvarande, då motionären delat sönder sin motion, och med erkännande af de skäl, som i Lag-Utskottets betänkande blifvit anförda mot den af honom föreslagna delgifning af motioner med landstingsmännen, inskränkte sitt yrkande endast och allenast till att motion, för att kunna komma under behandling, bör vara väckt inom en månad före landstingets början.

Motionären har gjort denna inskränkning, derföre att, på sätt Grefve Sparre äfven erinrat, postgången i synnerhet på landsbygden icke är så reglerad att med säkerhet kan väntas att landstingsmännen kunna erhålla del af ett väckt förslag inom behörig tid före landstingets början.

Om ändring af 32 § i K. förordningen om landsting.
(Forts.)

Om motionären nu får sin vilja fram, så att tiden, inom hvilken motion bör väckas, bestämmes till senast en månad före landstingets början, förfalla de skrupler, man hyst att landstingsmännen icke skulle kunna hinna sätta sig in i de frågor, som förekomma vid landstinget. På grund häraf, och då allt hvad Grefve Sparre mot motionen anmärkt redan blifvit kullkastadt genom den inskränkning, motionären nu gjort i sin motion, hemställer jag sålunda att Kammaren måtte bifalla motionärens yrkande, att tiden för motionernas inlemnande bestämmes till en månad före landstingets början i stället för nu föreskrifna 14 dagar.

Med Herr Carl Anders Larsson instämde Herr *de Jounge*.

Grefve Sparre: Det är verkligen icke blott på grund af den af Herr C. A. Larsson omnämnda betänklighet, som jag yrkat afslag å motionärens förslag. Det kan nemligen ganska lätt hända, att klagomål öfver ett landstingsmannaval anföras hos Konungens Befallningshafvande; och det är lika möjligt, att Konungens Befallningshafvandes beslut deröfver icke hinner meddelas och kungöras så tidigt, att landstingsmannavalet blir stadfästadt en månad före landstinget början. I sådant fall skulle den utsedde landstingsmannen varit förhindrad att väcka någon motion vid det landstinget. Äfven ur denna synpunkt måste jag således motsätta mig förslaget.

Herr Carl Anders Larsson: Jag skall endast besvara hvad Grefve Sparre senast anført rörande den olägenhet, som genom förslaget antagande skulle kunna uppstå, derest landstingsmannaval öfverklagas. I det afseendet ber jag få anmärka, att klagomål öfver dylika val ingalunda kunna anses höra till regeln. Om två, tre eller fyra landstingsmannaval öfverklagas, så torde likväl öfver de allra flesta valklagomål icke anföras.

I öfrigt ber jag få erinra derom, att om 3 eller 4 landstingsmän icke skulle komma i tillfälle att afgifva motioner till ett landsting, detta verkligen icke kan betyda så mycket, att motionärens förslag blott derför skall förkastas.

Jag fortsätter mitt förra yrkande.

Herr Helander: Som jag nyss hörde att Första Kammaren redan bifallit detta utlåtande, så skall jag yttra mig mycket kort.

Motionärens ursprungliga förslag afser påtagligen att åt landstingsmännen bereda kännedom om till landstings behandling inkomna motioner redan på förhand, innan de vid landstingets möte tillstädeskommit: och för att säkrare vinna detta syfte, innefattade förslaget hemställa derom, att motionstiden skulle in-

Om ändring
af § 32 i K.
föreskrifningen
om landsting.
(Forts.)

inskränkas, eller, som är detsamma, att motionerna skulle vara insända tidigare än nu är föreskrifvet, nemligen en månad före landstingsmötets början. Då han i sitt nu framställda ändringsförslag borttagit sjelfva hufvudsyttet och endast låter medlet eller inskränknigen af motionstiden kvarstå, så kan jag omöjligt inse annat än att bifall till hans förslag nödvändigt skall leda till försämring af hvad nu är i ämnet stadgadt, då man således icke skulle få lika lång tid på sig som förut att bereda sig för att hos landstinget göra framställningar, hvartill man kan finna sig befogad och om hvilka man möjligen icke är i tillfälle att förskaffa sig nödiga upplysningar förr än närmare intill tiden för landstingsmötets början; och detta utan att någon fördel i annan måtto i stället skulle beredas. Jag kan icke vara med om sådant. Men äfven motionen i dess ursprungliga skick finner jag mig ej kunna understödja. Utskottet har visat att det icke vore välbeträckt att bifalla densamma, och jag må tillägga, att jag icke finner ringaste behof af att lemna dessa ifrågasatta föreskrifter, enär det är hvarje landstings obestriddliga rätt att i sin arbetsordning intaga föreskrifter om motionernas tryckning och delgifvande, hvilket ock ett och annat landsting redan gjort. Andra landsting, såsom t. ex. Södermanlands, hafva icke funnit nödigt att härom förordna; och då de således sjelfva icke anse det nödigt, vore det väl besynnerligt om de ändock, mot sin vilja, dertill skulle tvingas.

Jag hemställer om afslag.

Herr Sven Andersson: Herr Talman! Mine Herrar! Då jag begärt ordet i samma fråga, har jag gjort detta endast för att yrka bifall till det af motionären nu framställda förslag.

Herr Clairfelt: Jag skall bedja att såsom ytterligare tillägg till de skäl, jag redan anfört för mitt yrkande om afslag å motionen, få erinra, att det vanliga sättet att gå till väga vid våra landsting är att alla motioner, som der väckas, remitteras till ett af landstinget tillsatt Utskott. Om således en motion, såsom praxis i allmänhet är, blifvit utsänd till en landstingsman åtta dagar före landstingets början, och denne ändock icke hunnit sätta sig in i densamma, så har han ju tillfälle dertill under den tid motionen behandlas i Utskottet. Ingen landstingsman bör derföre gerna kunna vara oförberead, när ärendet föredrages i landstinget. Jag anser det dessutom högst betänkligt att, hvilket af bifall till motionärens yttrande skulle blifva en följd, inskränka landstingsmannens motionstid, emedan för länet vigtiga händelser kunna inträffa så nära landstingssammanträde, att landstingsmedlemmarne väl behöfva den motionstid lagen nu medger. Omständigheterna kräfva således, enligt min åsigt, icke i någon mån en sådan inskränkning i motionstiden, som motionären föreslagit. Jag vidhåller derföre mitt yrkande om afslag å motionärens förslag.

Herr *Brodén* förenade sig uti Herr Clairfelts anförande.

Herr Åke Andersson: För min del anser jag att motionären har rätt i sitt påstående och då han nu inskränkt sitt förslag till förra delen af motionen, anser jag förslaget vara väl befogadt och yrkar därför bifall till detsamma.

Om ändring af § 32 i K. förordningen om landsting.
(Forts.)

Öfverläggningen var slutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som under densamma blifvit gjorda, gaf Herr Talmannen propositioner så väl på bifall till Utskottets hemställan som ock på afslag derå och bifall i stället till det förslag, Herr J. M. Svensson i sitt nu afgifna anförande framställt; och förklarade Herr Talmannen sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes, i anledning hvaraf skedde uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Lag-Utskottet hemställt i utlåtandet N:o 32, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammarerna, med afslag å Utskottets hemställan, för sin del beslutit att till Kongl. Maj:t ingå med anhållan att § 32 i Kongl. förordningen den 21 Mars 1862 måtte i fråga om delgifvande af nya inkommande förslag innehålla:

“Nytt förslag bör, för att komma under behandling, innefatta ett ämne inom landstingets befogenhet, vara skriftligen uppsatt och senast en månad före landstingets början aflemnadt till sekreteraren“.

Omröstningen anställdes i vanlig ordning och utföll med 94 ja mot 55 nej; hvadan Utskottets hemställan bifallits.

§ 2.

Skedde föredragning af Stats-Utskottets utlåtande N:o 66, i anledning af väckt fråga om Kongl. hofstallets förflyttning från Helgeandsholmen m. m.

Om Kongl. hofstallets förflyttning från Helgeandsholmen m. m.

Herr *Liss Olof Larsson* hade i sin motion, N:o 121, deruti flere af Andra Kammarernas ledamöter instämt, föreslagit, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla om proposition rörande hofstallets förflyttning från Helgeandsholmen till annan plats, samt om meddelande huru vida och på hvilka vilkor de Hans Maj:t Konungen tillhöriga egendomar å samma holme skulle kunna af staten förvärfvas, för att, sedan nytt hofstall hunnit anskaffas, nedrifva alla å holmen nu befintliga byggnader och göra den till en fri plats; äfvensom besluta att till bestridande af kostnader, som föranledas af de för propositionens afgifvande erforderliga utredningar, ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett anslag af fem tusen kronor;

*Om Kongl.
Hofstallets
förflyttning
från Helge-
andsholmen
m. m.
(Forts.)*

varande såsom skäl för motionärens förslag hufvudsakligen anfördt, att Riksbanken hade behof af en tidsenligare och för dess rörelse lämpligare byggnad, likasom den tidpunkt närmade sig, då Riksdagens nuvarande hus icke längre kunde under stigande folkmängd i landet och ökad antal representanter lemna erforderligt utrymme, samt att Helgeandsholmen syntes motionären vara den lämpligaste platsen för dessa byggnader.

Rörande nämnda motion hade Utskottet i förevarande utlåtande hemställt:

att motionen ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter uppläsning af denna hemställan, yttrade

Herr Liss Olof Larsson: Jag skall icke frångå den gamla vanliga seden inom denna Kammaren, att motionärerne hålla liktal öfver sina egna motioner, men jag skall göra det i förhoppning att derigenom kunna väcka motionen till lif igen, om detta också ej skulle lyckas.

Att motionen i det afseendet är berättigad, att en ny lokal för Riksbanken är af behofvet högeligen påkallad, torde icke behöfva bevisas. Jag behöfver i det hänseendet endast hänvisa till Banko-Utskottets yttrande under 1872 års riksdag i dess betänkande N:o 9. Det heter nemligen der "att de byggnader, hvilka hittills för Riksbanken begagnats, vore för ändamålet alldeles otjenliga;

att Riksbankens läge i sydöstra delen af staden redan nu måste anses olämpligt och utan tvifvel inom en icke aflägsen framtid blefve det ännu mera, då den större affärsrörelsen hade sina lokaler i de vestligare delarne af staden inom broarne och sannolikt efter hand droge sig allt mera norr ut;

att det vore af stor vikt, att för banken kunde erhållas en annan plats, belägen mera centralt och i öfrigt beredande tillräckligt utrymme samt nödig trygghet mot eldfara; samt

att Utskottet trott sig finna möjlighet att erhålla en sådan plats i sammanhang med den reglering af Helgeandsholmen och det uppförande i en framtid på denna plats af nytt hus för Riksdagen, hvarom förslag nu vore väckt".

Detta Utskottets betänkande blef af båda Kamrarne utan någon protest bifallet. Riksdagen har således erkänt behofvet af en ny lokal för Riksbanken och äfven af ett bättre läge för denna lokal. Om något ytterligare bevis skulle i sådant afseende anses erforderligt, så torde det vara nog att hänvisa dem af Kammarrens ledamöter som icke förut besökt Riksbanken att der aflägga ett besök. De skola då vid en jemförelse med andra inrättningar af samma slag lätteligen finna, att Riksbanken är af alla bankinrättningar i Stockholm den som i fråga om ändamålsenlig lokal är minst gynnad.

I fråga om behofvet af ny lokal för Riksdagen torde icke många ord behöfva spillas, då väl hvar och en som här sitter af

egen erfarenhet väl känner detta behof. Men dessutom är jag äfven i detta afseende nog lycklig att för min åsigt ega ett stöd i Riksdagens eget beslut, nemligen då Riksdagen år 1872 uppdrog åt fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret att verkställa fullständig utredning, bland annat, huru vida ett mot ändamålet fullt svarande riksdagshus kunde å Helgeandsholmen uppföras.

Jag har velat förutskicka dessa anmärkningar på det såsom skäl för afslag på min motion icke af någon måtte anföras, att de lokaler som Riksbanken och Riksdagen för närvarande begagna äro för sina ändamål lämpliga. Ty, som sagdt, i båda fallen har jag Riksdagens egna bestämde uttalanden att stödja mig vid.

Nu har äfven Öfverintendentsembetet, såsom af Utskottets betänkande synes, i till Kongl. Maj:t afgifvet yttrande öfver 1875 års Riksdags underdåniga skrifvelse förklaradt, "att embetet icke funnit någon staten tillhörig plats i hufvudstaden erbjuda sådana fördelar i afseende på läge, utrymme och säkerhet mot eldfara som Helgeandsholmen". Jag har således äfven i detta uttalande hemtat stöd för min åsigt om Helgeandsholmen såsom den lämpligaste platsen för nytt riksdagshus och ny lokal för Riksbanken.

Nu kan någon möjligen göra den invändningen, att holmen är för liten, och att det skulle blifva en vanprydnad för Stockholm att der uppföra ifrågasatta byggnader. Men äfven derutinnan har jag ett Riksdagens beslut att åberopa. I sammansatta Stats- och Banko-Utskottets utlåtande vid 1873 års riksdag yttras nemligen, att "det synes otvifvelaktigt att denna tomt lemnar mera än tillräckligt utrymme för det afsedda ändamålet".

Äfven detta betänkande blef af Riksdagen bifallet. Således torde jemväl den invändningen få anses vederlagd så väl af Riksdagen som af Öfverintendentsembetet; om ytterligare bevisning i sådant afseende skulle anses erforderlig, har jag dessutom att åberopa ett uttalande af Öfverståthållarembetet. Sedan nemligen Riksdagen den 16 April 1875 aflåtit en underdånig skrifvelse med anhållan det täcktes Kongl. Maj:t låta tillse, om och under hvilka vilkor antingen nu varande kanslihuset eller annan lämplig och närbelägen staten tillhörig plats skulle till Riksbanken i och för bebyggande öfverlätas och dervid särskildt frambållit Helgeandsholmen, ingick Öfverståthållarembetet den 26 näst derpå följde Juni med ett underdånigt memorial, deruti nämnda embete bland annat anhöll, att Kongl. Maj:t täcktes i sammanhang med den af Riksdagen väckta frågan om Riksbankens förläggande å Helgeandsholmen taga i nådigt öfvervägande, huru vida och under hvilka vilkor *den för Riksbankens byggnad obehöfliga del af samma holme kunde till Stockholms stad upplätas* för att på lämpligaste sätt ordnas. Således har äfven Öfverståthållarembetet ansett att byggnad der kan uppföras. På grund af dessa Riksdagens och Öfverståthållarembetets framställningar beslöt också Kongl. Maj:t den 10 December 1875 tillsättande af en komité för frågans utredning. Denna komité, hvari insattes fem ledamöter, alla tillhöriga Stockholms kommun, hade således att öfverlägga om de vilkor, hvarunder dels Helgeandsholmen skulle kunna åt Riks-

Om Kongl. hofstallets förflyttning från Helgeandsholmen m. m. (Forts.)

Om Kongl.
hofstallets
flyttning
från Helge-
andsholmen
m. m.
(Forts.)

banken för bebyggande upplåtas och dels de för Riksbanken icke behöfliga delarne af holmen åt Stockholms kommun öfverlåtas. Komiterade hafva emellertid fullgjort detta sitt uppdrag på ett i min tanke ganska besynnerligt sätt: de hafva nemligen, som Herrarne kunna se af de handlingar som finnas Utskottets betänkande bifogade, så att säga glömt bort sin egentliga uppgift och i stället kommit till det resultat, att hela holmen bör öfverlemnas till Stockholms stad, och icke ett ord finnes uttaladt om hvar Riksbanken skulle kunna förläggas. Detta är, som sagdt, ett ganska ovanligt sätt att fullgöra ett uppdrag, ty komitén synes till den grad tänkt på Stockholm, att Riksbanken helt och hållet blifvit bortglömd.

Emellertid torde det få anses ådagalagdt, att Helgeandsholmen erbjuder en lämplig och tillräcklig plats för så väl riksdags-hus som riksbanksbus, och att dessa båda byggnader äro af behofvet påkallade. Det egentliga skälet, hvarför man icke skulle våga sig på företaget, skulle således vara de kostnader som dermed äro förenade. Visserligen medger jag att dessa kostnader icke äro obetydliga — de äro till och med temligen stora — i synnerhet därför att man måste först företaga en flyttning af hofstallet, för hvilket ändamål mer än en million kronor erfordras. Men om man efterser huru kostnaden kunnat beräknas så hög som af komiterade gjorts, så befinnes det att detta har sin orsak deri, att man föreslagit det nya hofstallet med tillhörande bostäder för betjening att blifva betydligt större och prydligare än det gamla. Men icke nog härmed, utan man har gjort dessa byggnader långt dyrare än som behöfts. Arkitekten, som uppgjort ritningarne och kostnadsförslaget till det nya hofstallet, säger med en naivitet som är högst märkvärdig: "för ett vackert bebyggande af kvarteret *blifver nödvändigt att lägga ut sig något*" (se bilagan till Utskottets betänkande pag. 23).

Således är det endast för att arkitekten skall "få lägga ut sig något" som kostnaderna för ett nytt stall blifvit mera afskräckande än hvad de verkligen böra blifva.

På det sättet går det, då ett byggnadsförslag upprättas af sådana arkitekter, som icke taga hänsyn till kostnaderna och till byggnadens egentliga ändamål, och då går det lätt nog att få huru stora kostnadsförslag som helst. Jag tror således, att de stora siffrorna icke borde förskräcka oss; utan torde de kunna i väsentlig mån nedsättas, om ritningar och kostnadsförslag upprättas af en arkitekt, som icke har behof af att onödigtvis "lägga ut sig".

En annan omständighet som ock skulle kunna anföras mot förslaget, men hvaraf man ej heller bör låta sig förskräckas, är den, att om Riksdagen beslutar Helgeandsholmens bebyggande, så är det s. k. bazarbolaget icke skyldigt att afstå sina byggnader, enär det icke har någon skyldighet dertill i annat fall, än att beslut fattas om holmens aftrödjande till en fri plats. Härvid ber jag få hänvisa till min motion, som icke afser att nu besluta om några byggnaders uppförande å holmen, utan endast har till mål att dels få eganderätt till hela holmen, dels att få borttröjda de ruckel

som der finnas, på det att staten vid behof skall ega en fri och öppen plats. Jag har dessutom sökt att skaffa mig reda på huru bazarbolaget kommit i besittning af den del af holmen der bazaren står. och dervid kommit till insigt om, att frågan om holmens upplåtande till bolaget aldrig varit understådt Riksdagens bepröfvande. Läser man Regeringsformens 77 §, så heter der: "Kungsgårdar — — — samt Kronans öfriga lägenheter, må Konungen icke utan Riksdagens samtycke genom försäljning, förpantning eller gifva eller på annat sätt kronan afhända". Utan att härutinnan ingå i någon juridisk bevisning, tror jag mig dock kunna påstå, att det är ett faktum, att frågan om öfverlemnande af en del af holmen åt nämnda bolag aldrig varit föremål för Riksdagens bepröfvande, och att grundlagen i nyss nämnda § alldeles bestämdt säger, att fast egendom icke på något sätt kan utan Riksdagens samtycke staten afhändas. Men under sådant förhållande och då, med stöd af grundlagens ofvan återopade bestämmelser, besittningsrätten till holmen icke kunnat utan Riksdagens hörande kronan afhändas, så förefaller det mig ock ganska tydligt, att Riksdagen kan, när helst den behagar, utan ersättning till bolaget taga dessa tomter tillbaka, i fall bolaget skulle blifva allt för omedgörligt.

Hvad man mest fruktar för är dock de stora kostnader, som skulle vara förknippade med uppförande af nytt riksdags- och bankhus, när det en gång kommer i fråga. Men det företaller mig besynnerligt, att man skall vara rädd för några penningeuppeffringar, då de äro nödvändiga och då det gäller förverkligandet af två så stora mål, som att anskaffa tidsenliga lokaler för Sveriges Riksbank och det svenska folkets representanter. Svenska Riksdagen har vid flera tillfällen beviljat ganska stora belopp, t. ex. för uppförande af artillerikasern, ny lokal för veterinärinstitutet, för att icke tala om de för några dagar sedan för universitetsbyggnaderna i Upsala och Lund anslagna summor. Ja, man kunde nästan i oändlighet uppräknat anslag till nybyggnader och andra ändamål, som åtminstone icke äro mera berättigade än de byggnader, hvarom jag talat i min motion. Men, då fråga är om att bygga lokaler för Riksbanken och Riksdagen, då säger man, att vi icke hafva råd dertill. Under hela min riksdagsmannatid tror jag, att jag bevisat mig vara så sparsam med statens medel, som trots någon, och jag har nästan aldrig hört någon beskylla mig för slöseri med dessa medel, men ofta att jag varit för mycket sparsam. Men jag drifver icke min sparsamhetsirver derhän, att jag icke anser Riksdagen berättigad att, ja till och med skyldig att bevilja anslag till uppförande af ett hus, värdigt svenska folkets representanter, och en lokal lämplig för rikets egen bank, helst det allt mer och mer blifver en tvingande nödvändighet att förskaffa oss sådana nya lokaler, och de mest sparsamma borde af sparsarsambet önska bifall till min motion ty, som vi både önska och hoppas, skall väl folkmängden i Sverige fortfarande tilltaga och följden deraf blifver naturligtvis, att äfven representanternes antal ökas. Jag frågar: hvar skola dessa få plats i de nu varande

*Om Konal.
hofstallets
förflyttning
från Helge-
andsholmen
m. m.
(Forts.)*

*Om Kongl.
hofstallets
förflyttning
från Helge-
andsholmen
m. m.
(Forts.)*

lokalerna? Då behöfvet af en ny lokal således snart nog blifver oafvisligt, så torde det icke vara med omtanke och klok hushållning öfverensstämmande att undanskjuta frågan om vidtagande af förberedande åtgärder. I och för behöfvets afhjelpande, intill dess behöfvet varder så trängande, att man med stor skyndsamhet och till hvad pris som helst nödgas åstadkomma samma byggnaders uppförande. Det borde därför icke förefinnas något tvifvel derom, att det icke äfven ur sparsamhetens synpunkt skulle vara mera fördelaktigt att i tid tänka på saken, och den första åtgärd som då bör vidtagas är väl anskaffande af en lämplig byggnadsplats. I sådant hänseende är enligt Riksdagens och Ofverintendentsemetets åsigt Helgeandsholmen den bästa man kan tänka sig, och denna åsigt delar jag fullkomligt. Det är för att för sagda ändamål bevara denna värdefulla plats, som jag väckt min motion.

Ehuru Första Kammaren afslagit motionen och resultatet af densamma således kan synas på förhand temligen gifvet, vågar jag dock på nu anförda skäl hos Herr Talmannen yrka proposition på afslag å Utskottets hemställan och bifall till motionen under uttalande af den förhoppning att, om än ändamålet icke skulle kunna vinnas, Riksdagens Andra Kammare åtminstone måtte afgifva en opinionsyttring derom, att den för sin del icke vill frånhända kronan en så värdefull plats som Helgeandsholmen.

Herrar *Magnus Jonsson, Aug. Börjesson, Petre och Peter Olsson* instämde med Herr Liss Olof Larsson.

Herr Danielsson: Jag skall börja med att uttala den förhoppning, att Kammaren icke skall besluta sig för en sådan opinionsyttring, som motionären påyrkat, eller åtminstone att, innan Kammaren fattar ett sådant beslut, den måtte nog tänka på saken. De skäl, som motionären åberopar, förefalla mig något besynnerliga. Redan då jag läste motionen, kunde jag icke undgå att känna förvåning öfver, att just en representant från landsorten skulle väcka till lif en fråga, hvilken väl närmast berör Stockholms kommun, som har så många representanter inom Riksdagen, och hade någon af dessa väckt förslaget, hade det icke varit mycket att förundra sig öfver. Anledningen till motionärens framställning vill jag icke söka utforska; den får litet hvar tänka sig. Han har emellertid ansett att vi skulle behöfva denna Helgeandsholme för att der uppföra ett nytt riksbankshus och möjligen äfven ett nytt riksdagshus. För min del kan jag dock icke finna någon anledning, hvarföre Riksdagen skulle öfvergifva den plats, på hvilken dess nuvarande byggnad står och hvilken, efter min tanke, är den lämpligaste, som Riksdagen någonsin kan få inom hela hufvudstaden. Och skulle det framdeles komma att inträffa, hvad motionären nyss yttrade, eller att med den stigande folk-mängden representanternes antal ökas, och att följaktligen inom en ej aflägsen framtid detta samlingsrum blifver otillräckligt, så kan den saken lätt hjälpas genom tillbyggnad eller annorledes.

Hvad Riksbanken beträffar, så tror jag att huru ofta och hvart-hän man en flyttar dess lokal, så hjälper man det oakadt icke saken till rätta, så länge man icke ordnar banken tidsenligt och på samma sätt som alla andra bankinrättningar. För öfrigt hafva vi i fjor skaffat Riksbanken ett afdelningskontor på Norrmalm, hvilket bör kunna uppfylla alla inom nämnda stadsdel boende affärsmäns billiga anspråk. Vi hafva ju beviljat anslag till in-köpande af det gamla frimurarehuset, och man framkastade dervid den planen, att det nuvarande kanslihuset skulle kunna inredas till en lämplig lokal för Riksbanken. Under sådan förutsättning, och på det Stockholms stad måtte kunna få blifva ensam egare af Helgeandsholmen, var det, som Riksdagen gick in på att köpa Frimurarelogens förra hus. Här har talats om att då man bygger så mycket annat, så borde man äfven tänka på att bygga nytt riksdagshus. Jag tror dock att vi böra göra på samma sätt, som så att säga mängen familjefader, hvilken måste se till huru han skall kunna försörja sina många barn, och sjelfva underkasta oss litet försakelse, om så behöfves, för att det hela skall gå i hop. Vårt *trängmål* här inom denna lokal är dessutom sannerligen icke så stort, att vi för att hjälpa oss derutur behöfva använda så dyrbara medel, som motionären föreslagit. Jag tror att Riksdagen icke bör lägga sig uti denna affär om Helgeandsholmens fram-tida ordnande och planering, utan låta densamma hafva sin gång mellan Kongl. Maj:t och Stockholms kommun samt icke missunna denna kommun att få denna holme ordnad till en öppen plats. En sådan anordning skulle icke allenast försköna Stockholm utan äfven utgöra en prydnad för hela landet. Det är ju också be-kant, att om Stockholms kommun får dispositionsrätt öfver holmen, så åtager sig kommunen att *på egen bekostnad* flytta och på annat ställe uppföra det Kongl. hofstallet, och att denna utgift sålunda besparades statsverket. Och den besparingen är sannerligen icke någon obetydlighet, ty den uppgår ju till mer än en million kronor.

Jag skulle kunna hafva ännu flera skäl att anföra emot motionärens förslag, men jag vill icke längre upptaga Kammarens tid. Jag tror och hoppas att Kammaren kommer att bifalla hvad Utskottet föreslagit och att, såsom jag redan nämnt, vi skola be-tänka oss väl innan vi uttala en sådan opinionsyttring, som den hvarom nu är fråga. Det kan komma surt efter. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Friherre Leijonhufvud: Jag skulle i ganska mycket kunna instämman med Herr Liss Olof Larsson, särskildt hvad beträffar Riksbanken, ty lika med honom anser jag lämpligt och nödigt att Riksbanken får en bättre och lämpligare lokal än den nu varande, och detta af många skäl, hvarmed jag nu icke vill upptaga Kam-marens tid. Om jag sålunda å ena sidan gerna skulle vilja förena mig med motionären i försvar för hans framställning, så kan jag dock å andra sidan icke dölja för mig, att till följd af Första Kammarens i ämnet fattade beslut motionen är bokstafligen *död* och att man

*Om Kongl.
hofstallets
förflyttning
från Helge-
andsholmen
m. m.
(Forts)*

*Om Kongl.
hofstallets
förflyttning
från Helge-
andsholmen*

*m. m.
(Forts.)*

icke kan genom en förlängd diskussion blåsa lif i den döde. I den förhoppning att motionären måtte hafva bättre lycka nästa gång, anhåller jag således om bifall till Utskottets förslag.

Herr Rubenson: Icke heller jag skall gifva mig in på något bedömande af lämpligheten eller olämpligheten af Herr Liss Olof Larssons motion. Jag har begärt ordet för att rätta ett misstag, som han i sitt anförande begick. Han yttrade nemligen, att komitén för Helgeandsholmens ordnande uppfattat sitt uppdrag på det sätt, att den slutade med att föreslå att holmen skulle öfverlemnas till Stockholms kommun. Så långt var hans yttrande riktigt. Men derefter tillade han, att då komitén gjorde detta, så glömde den och frångick sitt uppdrag. Ty detta bestod, påstod han, deruti att komitén skulle tillse hvilka åtgärder borde vidtagas för att i främsta hand Riksdagen måtte få bygga på Helgeandsholmen samt den öfriga delen af densamma skulle kunna blifva öfverlemnad till Stockholms kommun. Detta tillägg är deremot icke öfverensstämmande med verkliga förhållandet. Ty om Herrarne behaga slå upp sidan 7 i det föreliggande betänkandet, så skola Herrarne finna att det uppdrag, Kongl. Maj:t gifvit komitén och som varit det enda som densamma haft att rätta sig efter var att "öfverlägga om de vilkor, hvarunder Riksbanken och Stockholms kommun skulle kunna antagas möjligen vara hugade att för erhållande af dispositionsrätt öfver Helgeandsholmen, begge tillsammans eller endera, bereda tillgång till hvad som kan finnas nödigt för uppförande af ett nytt hofstall jemte öfriga till densamma hörande erforderliga byggnader å plats, som dertill befunnes lämplig och utan särskild kostnad för statsverket kan erhållas." Häraf synes att i komiténs uppdrag ingick så väl den möjligheten, att både staten och kommunen gemensamt som den att endera skulle kunna förvärfva sig Helgeandsholmen. Af komiténs utlåtande inhemtas nu, att man inom densamma var till en början betänkt på att staten och kommunen skulle gemensamt hvar för sitt ändamål begagna en del af holmen, men att anledningen, hvarföre man öfvergaf denna tanke samt slutade med att hemställa om att holmen skulle öfverlemnas hel och hållen till kommunen, var att den köpeskillning, som komiténs pluralitet ansåg att staten borde betala för att komma i åtnjutande af byggnadsplats för banken var så låg, att en annan pluralitet inom komitén fann kommunen icke kunna vara betjent med att under sådana omständigheter gå i kompani med banken om holmens förvärfvande.

Med anledning af Herr Liss Olof Larssons yttrande i en parentes, att komitén bestått uteslutande af stockholmsbor, ber jag blott få erinra om, att bland desse funnits chefen för Kongl. hofstallet, en af bankofullmäktiges deputerade samt en embetsman inom Öfverintendentsembetet.

Grefve Sparre: Utan allt afseende på huru vida ett nytt riksdagshus kommer att anläggas på Helgeandsholmen eller icke

— en fråga som jag anser vara temligen långt aflägsen, så länge vi ännu finna oss väl härstädes — anser jag det vara högst betänkligt att afhända staten eganderätten till en så vigtig plats inom hufvudstaden, som just denna holme. Om staten framdeles för anläggande af ett nytt hus för Riksbanken eller för uppförande af någon annan byggnad skulle behöfva inköpa en tomt-plats inom hufvudstaden, så är jag öfvertygad om att denna tomt, i synnerhet om den har en sådan belägenhet som Helgeands-holmen, skulle blifva så enormt dyr, att kostnaden för densamma icke stode i något jemförligt förhållande till det belopp, som staten nu genom försäljning af holmen skulle kunna erhålla. Och här är ju rent af ifrågasatt, att staten skulle *bortskänka* platsen. Hvad nu särskildt beträffar Riksbanken, så erkännes allmänt att dess nu varande läge icke är lämpligt. Riksbankens hus ligger nemligen, såsom vi veta, helt nära Södermalm, eller vid en punkt, der den egentliga rörelsen slutar. Alla andra bankinrättningar inom hufvudstaden hafva skaffat sig lokaler antingen i granskapet af Norrbro eller början af Norrmalm. Och såsom Herrarne behaga minnas har äfven Riksbanken just till följd af sitt aflägna läge nere vid slussen varit nödsakad att skaffa sig ett afdelingskontor å Norrmalm. Vill man nu med minsta kostnad för staten uppföra ett nytt hus för Riksbanken — en ny och annorstädes belägen lokal måste den ju i alla händelser hafva — så måste det erkännas att en lämpligare plats icke kan anskaffas än just Helgeands-holmen, hvilken är centralt belägen samt dessutom genom sitt kringflutna läge lemnar bästa möjliga skydd mot ellsolycka. Vill man använda platsen till uppförande af nytt riksdagshus, så är det så mycket bättre. Men under alla förhållanden påstår jag att det vore oklokt af staten att afhända sig en så dyrbar egendom som den i fråga varande. Jag kan derföre icke annat än instämma med motionären och yrka bifall till hans motion.

*Om Kongl.
hofstallets
förflyttning
från Helge-
ands-holmen
m. m.
(Forts.)*

Herr Lyttkens: Då Fredrik den store var kronprins hade han en stor del ganska rabulistiska åsigtter. Men då vid något tillfälle hans fader gjordes uppmärksam härpå, lär denne hafva yttrat: "Det betyder ingenting. När han blir kung, ändrar han åsigtter, ty blifver han kung nog blifver han rojalist". Man skulle nästan vara frestad att tillämpa denna sats äfven på andra människor, så t. ex. på riksdagsmän. De kunna en tid bortåt hysa stränga sparsamhetsåsigtter, men så snart de blifva löntagare och komitéledamöter, förändras mången gång förhållandet. Vare nu härmed huru det vill, jag öfvergår nu till sjeifva saken som nu är i fråga. Sedan Riksdagen under sista tiden beviljat betydliga summor till utförande af flera storartade byggnadsföretag, så kommer man nu och vill inkasta Riksdagen i ytterligare ett par sådana företag, nemligen att med orimliga kostnader uppföra ett nytt riksdagshus och en ny byggnad för Riksbanken och nya kongl. stallar med dertill hörande boställslägenheter. Jag tror att Riksdagen bör tänka sig något för innan den inlåter sig på något sådant.

Om Kongl.
hofstallets
förflyttning
från Helge-
andsholmen
m. m.
(Forts.)

Här är nemligen icke, såsom Grefve Sparre påstod, fråga om att skänka bort Helgeandsholmen, utan om en underdåning anhållan hos Kongl. Maj:t om proposition rörande hofstallets förflyttning från Helgeandsholmen till annan plats, samt om meddelande, huru vida och på hvilka vilkor de Hans Maj:t Konungen tillhöriga egendomar å samma holme skulle kunna af staten förvärfvas. Såsom skäl för detta förslag har hufvudsakligen blifvit anfördt, att Riksbanken och Riksdagen hade behof af mera tidsenliga lokaler, för hvilka Helgeandsholmen ansetts vara den lämpligaste platsen. Hvad dervid först och främst Riksdagens hus beträffar, så tror jag, att få riksdagslokaler ligga så bra till, som den vi nu hafva, genom att dess läge är centralt, ehuru på samma gång afsides från buller och folkträngsel. Att lokalen är för trång medgifver jag mycket gerna, men vi hafva tillfälle till att der bereda oss tillräckligt utrymme, dock icke genom att, på sätt en talare föreslagit, flytta ut någon vägg, utan genom att å den tomt, hvarpå envåningshuset härutanför åt sjösidan till är uppfördt, bygga ett tvåvåningshus sträckande sig dels mot sjön och dels mot Gymnasii-gränd och som skulle bestå af bland annat två sessionssalar, en för Första och en för Andra Kammaren samt en rymlig gemensam samlingssal i stället för den nuvarande tränga s. k. sammanbindningsbanan. Riksdagen skulle på det sättet erhålla tillräckligt utrymme och sunda lokaler så väl vid dess sammanträden till plena, som ock för utskottssammanträden o. s. v. Detta allt skulle man kunna åstadkomma för en kostnad af lika många hundratusen kronor, som det skulle kosta millioner att bygga ett nytt riksdagshus på Helgeandsholmen. Dessutom kunde detta snart nog utföras, då deremot det allt lär komma att draga många år innan nytt riksdagshus på Helgeandsholmen blifver färdigt att bygga. För öfrigt anser jag icke Helgeandsholmen vara en lämplig plats för uppförandet af en rikets andra monumentala byggnad, hvarigenom blifvande riksdagshuset genom sitt läge nära intill den *första* skulle endast taga sig hopträngdt och nedtryckt ut.

Hvad derefter vidkommer Riksbanken, så lærer väl icke dess lycka och framgång bero på lokalens läge några ainar längre bort, utan på sättet, huru bankrörelsen skötes. Vi hafva till exempel på Nygatan en bank, som ligger långt från den allmänna rörelsen, men den skötes väl och lemnar god inkomst, hvilket väl måste tillskrifvas icke läget utan sättet, hvarpå den skötes, och dess blott ensidiga ändamål samt friare händer att röra sig i affärsverlden. Naturligen kan man dock icke begära, att Riksbanken som har andra och viktiga ändamål att uppfylla skall gifva lika mycket, som en enskild bank; jag skulle dock ej vilja motsätta mig att vi anslogo medel för ett bättre bankhus uppförande, om dervid ej förbands så mycket annat byggande och deraf uppkommande oerhörda kostnader.

Hvad till sist angår Herr Liss Olof Larssons motion i öfrigt, så har han derigenom gifvit oss ett bevis på sina framsteg på tjänstemannabanan genom den liberalitet han visar vid användande af statens medel; ty, såsom han ofta sjelf sagt, då man får lön

af staten så blir man också alltid mera liberal med statens medel än förut.

Jag yrkar, på nu anförda skäl, afslag å motionen och bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Häruti förenade sig Herr *Carl Aron Jönsson*.

Om Kongl. hofstallets förflyttning från Helgeandsholmen m. m. (Forts.)

Herr Danielsson: Jag begärde ordet med anledning af ett par ord i Herr Grefve Sparres yttrande. Han påstod att det här var fråga om att afyttra en svenska statens egendom, och sade att detta var oklokt. Men här är alldeles icke fråga om någon afyttring. Till bemötande af Grefve Sparres påstående torde vara alldeles tillräckligt att återopa hvad i Utskottets betänkande, å sidan 3 förekommer, så lydande: "Då emellertid den af 1875 års Riksdag gjorda underdåniga framställning angående beredande af plats för en byggnad åt Riksbanken ännu är på Kongl. Maj:ts nådiga pröfning beroende samt, med hänseende till den förberedande behandling detta ärende erhållit, uppenbart är, att frågan om Helgeandsholmen dervid jemväl till behandling förekommer, har det synts Utskottet ej fullt lämpligt att nu ifrågasätta aflåtande till Kongl. Maj:t af underdånig framställning i det af motionären angifna syfte."

Hufvudsaken här är således att afvakta Kongl. Maj:ts utlåtande i anledning af ofvannämnda 1875 års skrifvelse, men icke att på något sätt afhända staten Helgeandsholmen. För den omsorgen blir tid nog när den dagen kommer då vi fått mottaga Kongl. Maj:ts förslag om holmens framtida användningssätt.

Herr Carl Ifvarsson: Jag för min del kan icke finna de skäl motionären anført för afslag å Utskottets hemställan vara tillräckligt talande. Då den af 1875 års Riksdag hos Kongl. Maj:t gjorda underdåniga framställning angående beredande af plats för en ny byggnad åt Riksbanken ännu är på Kongl. Maj:ts pröfning beroende och jag dessutom icke hört att nämnda framställning varit till sitt innehåll tvätydig eller gifvit anledning till någon missuppfattning, så kan jag sannerligen icke inse, hvar till en ny underdånig skrifvelse i samma ämne skulle tjena.

Således, utan att inlåta mig på besvarande af den frågan, huruvida Helgeandsholmen må för de tillämnade nya byggnaderna erbjuda den lämpligaste platsen eller icke, tror jag att man saklöst kan låta motionärens förslag falla. Ty då frågan om platsen för det nya bankhuset, som sagdt, är på Kongl. Maj:ts pröfning beroende, läser man också kunna förvänta att Kongl. Maj:t icke skall underlåta att i sammanhang med ett blifvande utlåtande härom göra de framställningar till Riksdagen i såväl det ena, som det andra af nu ifrågavarande hänseenden, hvartill omständigheterna kunna föranleda. Då först är tiden inne för Riksdagen att taga en sådan åtgärd, som motionärens framställning ytterst afser, i öfvervägande. Att nu besvara Kongl. Maj:t med en ny skrifvelse i ämnet anser jag deremot icke hafva skäl för sig.

Andra Kammarens Prot. 1877. N:o 56.

Om Kongl.
hofstallets
flyttning
från Helge-
andsholmen
m. m.
(Forts.)

På de skäl, jag nu haft äran att i korthet anföra, får jag förklara att jag kommer att med min röst biträda Utskottets afstyrkande hemställan.

Herrar *Anders Olsson, Lars Månsson* och *Per Nilsson* i Kulhult instämde i detta yttrande.

Herr Gumælius: Herr Talman! Jag begärde egentligen ordet för att påpeka det sakförhållandet, att det uppskof med afgörandet af frågan om att åt Riksbanken anskaffa en ny lokal, som på sin tid åstadkoms genom att en talare på stockholmsbänken i Första Kammaren lyckades sammanbinda den frågan med frågan om lämpligaste sättet för framtida användandet af Helgeandsholmen, icke var synnerligen lyckosamt. Man har ödslat bort en dyrbar tid utan annan vinst än att visa uppskofsförslagets opraktiskhet.

Af komiténs utredning af frågan om Helgeandsholmens användning framgår, att man egentligen hade att välja emellan två olika förslag, *det ena* att på Helgeandsholmen uppföra en ny byggnad för Riksbanken och derjemte, med afseende fäst å det stora utrymmet på holmen och på småartade penningfrågor, låta denna byggnad få till granne en butikbyggnad, innefattande en mängd smärre handelsbodas, och *det andra* att öfverlemna holmen till Stockholms stad för att användas på sätt staden funne lämpligt. Detta är då resultatet af komiténs arbete. Och jag får säga att jag icke mycket tilltalas af utsigten att få holmen prydd med ett riksbankshus med små bodas deromkring, hvilkas lätt antändbara lager skulle i väsentlig mån minska den trygghet mot eldfara som mycket framhålles såsom en följd af bankbyggnadens från andra byggnader afskiljda läge på holmen.

För öfrigt är jag nog af den meningen att Riksbanken verkligen behöfver en ny och ändamålsenlig lokal. Ty äfven om jag måste instämma med Herr Lyttkens deruti, att det icke ensamt är lokalens beskaffenhet och belägenhet, som gör att en bankrörelse går bra, utan att detta äfven beror på bankens ändamål och sättet, på hvilken den skötes, så vill jag dock föreställa mig att en ny lokal för Riksbanken, uppförd i vår tid och således tidsenligt ordnad skulle göra sitt till för att främja ett godt resultat.

Jag har varit och jag är således emot att frågan om Helgeandsholmens ordnande inblandades i frågan om ett nytt riksbankshus, hvilket skett till den senare frågans skada men ingalunda till dess gagn. En annan fråga som äfven blifvit inblandad i denna är frågan om en ny lokal för Riksdagens hus. När frågan om nytt riksdagshus här förekommit, har jag vanligen yttrat mig och skall icke lemna något sådant tillfälle obegagnadt att påstå, att den lokal vi här nu hafva icke är sådan den borde vara. Ty lokalen är bland annat, så dålig i akustiskt hänseende, att det är omöjligt att från en stor del af ledamotsplatserna följa med diskussionen. Så ock är den olämplig ur optisk synpunkt och med hänsyn till dess luft; icke heller motsvarar dess yttre skäligen anspråk.

Med ett ord, lokalen är icke värdig svenska folkets *andra* byggnad i ordningen — Konungens hus är naturligtvis i en monarki den *första* byggnaden och Riksdagens borde väl då vara den *andra*. I detta afseende synes mig Helgeandsholmen vara en så väl belägen plats, att jag skulle anse att det vore värdt att derå uppoffra mycket för ändamålets vinnande, om jag trodde det vara möjligt att för sådant ändamål komma till rätta med Helgeandsholmsfrågan. Men detta är också det enda byggnadsändamål för statens räkning på Helgeandsholmen, för hvilket jag ville göra en uppoffring. Ty att på Helgeandsholmen uppföra en byggnad af 5:te, 6:te eller 7:de ordningen, det vore i sanning att skämma platsen.

Emellertid, kunna vi sannolikt aldrig komma till rätta med den saken, och då vi således icke lära få bygga vårt riksdagshus på Helgeandsholmen, så anser jag, i likhet med Herr Lyttkens, att vi äfven på denna tomt här på Riddarholmen kunna inrätta ändamålsenliga, prydliga och bekväma lokaler för Kamrarna i rundelgränsen mot Mälaren.

Jag instämmer icke fullt med Utskottets motivering för afslag, då der uttalas den förhoppning att båda frågorna om nytt riksdagshus och nytt bankhus fortfarande skola gemensamt med Helgeandsholmsfrågan behandlas. Men då Utskottets förslag icke afser aflåtandet af någon ny skrifvelse i ämnet, ligger på afstyrkandets motivering mindre vikt, och jag anser mig sålunda oförhindrad att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Liss Olof Larsson: Jag ber om ursäkt för det jag änyo tager till ordet; men jag lofvar att icke länge upptaga Kamrarnes tid.

Det är möjligt att Herr Rubenson hade rätt uti hvad han invände mot mitt yttrande angående komiténs tillsättning; ty måhända uttryckte jag mig något otydligt. Min mening var emellertid endast att påvisa hurusom komiténs tillsättande varit föranledd af frågan om plats för nytt bankhus, och att samtliga ledamöterna i komitén voro Stockholmare. Dermed har jag dock icke velat påstå att det endast var Stockholms kommuns intresse som der inom komitén var representeradt. En af Riksbankens Herrar fullmäktige var äfven ledamot i komitén, och har i denna sin egenskap också reserverat sig mot komiterades förslag.

Jag vill icke heller tvista med Friherre Leijonhufvud, ty beklagligtvis nödgas jag medgifva att han hade rätt, då han yttrade, att frågan vore död vid denna riksdag. Med mitt yrkande afser jag derföre nu icke annat än att Kamraren måtte afgifva en opinionsyttring mot att staten afhänder sig de dyrbara tomter, han eger på Helgeandsholmen.

Hvad Herr Carl Ifvarsson sade hörde jag icke; men jag är viss om att han icke skall jäfva mig i hvad jag yttrat om Riksbanken. efter som han sjelf, såsom en af dess fullmäktige, var med om att afgifva det utlåtande från bankofullmäktige, som närmast föranledde ett yttrande om nuvarande banklokals olämplighet, hvilket jag i mitt förra yttrande tog mig friheten uppläsa.

Om Kongl. hofstallets förflyttning från Helgeandsholmen m. m.
(Forts.)

*Om Kongl.
hofstallets
förflyttning
från Helge-
andsholmen
m. m.
(Forts.)*

Lika litet kunde jag höra hvad Herr Lyttkens yttrade, men att han sade något roligt, kunde jag märka, enär man skrattade under det att han talade. Af hans yttrande tyckte jag mig dock uppfatta, att han ansåg Riksbankens nuvarande lokal tillräckligt bra, och att det hufvudsakliga felet bestod deri, att bankrörelsen icke sköttes så som sig borde. Enskilda banken t. ex., hvars lokal och läge icke vore bättre än Riksbankens gick ganska bra, och lemnade stor vinst. Jag nekar icke till att enskilda banken skötes bra; men om han har rätt deruti att dennes läge icke är bättre än Riksbankens, så i fall talaren besökt enskilda bankens lokal, så torde han väl få medge att den sednares lokal är ojemförligt mycket bättre än Riksbankens. Men icke allenast Herr Lyttkens utan ock

Herr Danielsson hafva antydt, att det icke hjälper med att blott hafva en bra bankbyggnad och ett för rörelsen gynnsamt läge, utan bankrörelsens framgång berodde på någonting annat, nemligen sättet, på hvilket banken sköttes. Detta skulle väl vara en antydning om att riksbanken icke sköttes väl. Det vore synnerligt godt att få några skäl uppgifna för det påståendet att Riksbanken icke sköttes som sig bör. Herr Danielsson har sjelf varit statsrevisor, och Herr Lyttkens har — om jag mins rätt — varit ledamot af Banko-Utskottet, och jag kan ej erinra mig att någondera af dem gjorde någon anmärkning emot fullmäktiges förvaltning af Riksbanken och de torde således då åtminstone hafva varit fullt belätne med densamma; och om deras antydning derom att Riksbanken icke skötes på vederbörligt sätt, är sann, så synes det mig som om de i viss mån delade ansvaret därför, enär det torde hafva varit deras skyldighet — den ene som revisor och den andre som Banko-Utskottsledamot — att påpeka bristerna i förvaltningen, och äfven föreslå deras afhjelpande, men hvilket de helt och hållet underlåtit. Med anledning af Herr Lyttkens anmärkning, att enskilda banken gifver större vinst än Riksbanken, ber jag få påpeka att, hvilket icke heller torde vara obekant för Herr Lyttkens, Riksbanken äfven har en annan uppgift än att, såsom de enskilda bankerna, endast förtjena penningar.

Slutligen kan jag icke underlåta att uttala min förvåning öfver att just de, som bruka vara bland de mest sparsamma, nemligen Herr Danielsson, Jöns Pehrsson och Herr Lyttkens, nu så ifrigt vilja motsätta sig detta förslag, då jag sökt visa, att det är af sparsamhetsskäl, som jag väckt min motion, och att om man nu icke vidtager några förberedande åtgärder, så kommer ett sådant uppskof att blifva mycket dyrt; det ligger i sakens natur. Det var för att förekomma detta, som jag föreslagit att man borde vidtaga någon förberedande åtgärd; och detta är anledningen, hvarför jag väckt min motion.

När jag begärde ordet var det med anledning deraf, att Herr Danielson här synes vara den, som mest satt sig emot min motion och talat för Utskottets utlåtande. Jag blef verkligen något öfverraskad af att Herr Danielsson, som för några dagar sedan och senast i dag på förmiddagen så ifrigt arbetade för, att man skulle

medelst statsmedel bereda en lokal till boställe för en provincial-läkare på Öland, nu så kraftigt motsätter sig en fråga, som likväl borde vara mera ett statsändamål än en läkarebostad på Öland, enär det här gäller frågan om att bereda plats för riksdagshus och åt Riksbanken. Herr Danielsson vill således till ett företag, som är betydelsefullt för hela landet, gifva ingenting, men för en byggnad som endast kommer en liten del af landet nemligen Öland till godo, ville han deremot gifva allt. Jag klandrar icke honom för att han vill bereda sig och sina komitenter all möjlig fördel på statens bekostnad, men jag finner icke något vackert i handlingssättet, då han nu nekar allt, då det gäller ett stort fosterländskt intresse.

Herr Danielsson sade vidare, att Stockholm skulle på egen bekostnad flytta kongl. hofstallet, och att Stockholm derigenom hade lemnat full ersättning för Helgeandsholmen, hvilken staden borde få i stället. Men om Herr Danielsson hade läst igenom betänkandet och de detsamma åtföljande handlingarna, så skulle han hafva funnit, att den nya stallbyggnaden skall till stor del uppföras på mark, som tillhör Kongl. Maj:t och Kronan, och att Stockholms stad således skulle få Helgeandsholmen endast för det att den flyttade stallet från dess nuvarande plats, och sätta det på den mark, som äfven tillhör Kongl. Maj:t och Kronan. Efter det pris, som uppgafs å tomter här i Stockholm, då Riksdagen köpte frimurarehuset, skall det uppgå ända till 26 kronor för kvadratfoten, och som Helgeandsholmen har det bästa läge så torde den vara värd millioner. Icke kan man väl kalla det för sparsamhet eller anse det för lyckligt att utan motsvarande valuta blifva af med en sådan värdefull egendom?

Herr Danielsson nämde äfven, att man väl behöfde tänka på saken innan man fattar beslut. Jag frågar: hafva vi icke nog tänkt på saken sedan 1872, då behofvet af ett nytt bankhus och riksdagshus så bestämdt uttalades af Riksdagen? Vi hafva tänkt på saken i fem år. Jag tycker derföre att det nu vore på tiden, att man skrede från ord till handling. Ty, tänker man blott allt jemt, så blifver behofvet under tiden allt större och större; och slutligen måste man åstadkomma en byggnad brådstörtadt, och det lider ej tvifvel om att det kommer att blifva oss mycket dyrare.

Herr Danielsson förundrade sig öfver, att jag, som tillhörde landsbygdens representanter, väckt motion om byggnader, som i främsta rummet afsåge Stockholms stad. Men har Herr Danielsson då glömt, att både banken och Riksdagen tillhöra landet i sin helhet och icke endast Stockholms stad? Jag tror således att hvar och en och sålunda äfven jag skulle varit berättigad att utan klander väcka motion härom och utan att Herr Danielsson behöfver härför misstänka några motiv, som han icke kan förklara. Jag tror för öfrigt icke, att någon kan påstå, att jag icke har angifvit några motiv. Jag har sökt motivera min åsigt, så godt jag har kunnat. Om jag icke gjort det bra, är det visserligen mitt fel; men jag har icke kunnat göra det bättre.

*Om Kongl.
hofstallets
förflyttning
från Helge-
andsholmen
m. m.
(Forts.)*

*Om Kongl.
hofstallets
förflyttande
från Helge-
andsholmen
m. m.
(Forts.)*

Herr Danielsson sade vidare, att om man skall bygga ett nytt riksdagshus, kan man icke få en bättre tomt än den, som vi redan hafva. Men jag undrar just hvad Herr Danielsson vill göra af Riksdagen under tiden, medan man bygger det nya huset. Ty Riksdagen sammanträder ju nu hvarje år, 15 Januari till 15 Maj, och under tiden från den 15 Maj till den 15 Januari hinner man ej uppföra ett nytt hus, huru mycket man än brådskar.

Jag tror således, att, från hvilken synpunkt man än betraktar frågan, det är, såsom Grefve Sparre yttrade, högst behöfligt, att Kammaren för sin del uttalar den tanken, att man bör behålla denna dyrbara Helgeandsholmen, och fortfar sålunda i mitt yrkande om bifall till min motion.

Herr Jöns Pehrsson: Jag hade icke ämnat att yttra mig i denna fråga, men icke talaren från Örebro ovilkorligen så att säga gjort det nödvändigt. Han sade nemligen: att han icke skulle lemna något tillfälle obegagnadt att utdöma detta riksdagshus, emedan han icke ansåg det vara den andra statsmakten värdigt att sitta i ett sådant hus. Jag vill häremot nedlägga min kraftigaste protest. Jag kan väl tro att någras bland oss uppfostran och samhällsställning är sådan, att det för dem icke är beqvämt att sitta här, men så väl talaren på Örebro-bänken som de andre, hvilka uttalat sig på den sidan, böra veta, att de hafva rätt att vara borta härifrån när de suttit här i tre år. Denna rättighet har visserligen nämnde talare velat begagna sig af; men lyckades ej i sin föresats. Han är således här med och icke mot sin vilja och bör derföre också finna sig vid lokalen, sådan den är.

Hvad sjelfva frågan beträffar, vill jag endast säga, att jag icke kan igenkänna min vän Liss Olof Larsson i hans uppträdande i densamma. Om det är ett nöje att i en fråga, som redan fallit, uppträda med långa tal för att berömma Stockholm, känner jag icke, men deremot får jag i likhet med Herr Carl Ifvarsson säga, att, såsom frågan nu står, man icke behöfver inlåta sig i vidlyftiga diskussioner. Jag kan deremot icke lemna hvad talaren på Örebro-bänken sade alldeles obemött. Jag tror, mina Herrar, att flertalet af landsbygdens invånare, om de finge se, huru vi här i riksdagshuset hafva det, skulle finna det vara ganska bra, hvilket äfven är min mening. Kanske har jag nu en af de beqvämligaste platserna i Kammaren; men jag tror, att jag skulle vara nöjd äfven med hvilken annan plats som helst i Kammaren.

För min del yrkar jag alltså bifall till Utskottets förslag.

Herr Aug. Pettersson förenade sig med Herr Jöns Pehrsson.

Herr Danielsson: Jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång begärt ordet, men jag har icke kunnat underlåta det med anledning af den synnerliga uppmärksamhet talaren på Dalabänken egnade mig personligen. Jag endast beklagar, att den ärade talaren sammanblandade en liten fråga, som rörde min hemort, med

den nu föreliggande stora frågan. Ty den förra frågan gälde en rättighet, som denna ort i öfver 60 år egt, och angick ett belopp af, endast 5,000 kronor; men här gäller det millioner. Jag tror således, att talaren lät förleda sig till sina yttranden om mig af dåligt humör, något hvaraf åtminstone jag för min del vid behandlingen af allmänna frågor icke vill låta mig påverkas. Med afseende på öfriga delar af mitt föregående yttrande, hvilka nämnde talare genomgick, vill jag blott i fråga om Riksbanken säga, att jag tror det icke vara omöjligt att med god vilja, i Bankens nuvarande hus bereda fördelaktiga lokaler, om blott en och annan förändring vidtages.

Endast detta har jag velat svara på Herr Liss Olof Larssons yttranden mot mig, de öfriga af hans tillgjorda qvickheter få stå för hans räkning.

Herr H. Schultz: Herr Grefve och Talman! Mine Herrar! Då motionären i sitt anförande framhållit, hurusom, då Första Kammaren redan afslagit motionen, det nu hufvudsakligen gälde, att denna Kammare skulle i frågan afgifva en opinionsyttring, vill jag för min del förklara, att jag instämmer i motionärens åsigt. Jag kan nemligen icke underlåta att finna, det den lokal, Riksbanken för närvarande disponerar, icke motsvarar tidens fordringar. Visserligen har en annan ärad talare här yttrat, att det hufvudsakligen är skötseln af en banks affärer, som bestämmer huruvida den kan arbeta med samma fördel som andra bankinrättningar. För min del anser jag dock icke att detta är det enda bestämmande. Jag är öfvertygad om, att i allmänhet och särskildt i hufvudstaden en banklokals belägenhet äfven inverkar ganska mycket på rörelsens omfattning och allmänhetens benägenhet att vända sig till samma bankinrättning. Och att Riksbankens belägenhet ingalunda är tillfredsställande, torde ej kunna förnekas, aflägsen som den är från den allmänna rörelsen; åtminstone bör väl icke Riksdagen vara belåten med att Riksbanken har sämre belägenhet än andra bankinrättningar i hufvudstaden. Då fråga således är att välja en ny plats för Riksbanken, tror jag neppeligen någon mera lämplig finnes än å Helgeandsholmen. Det är alltså af icke ringa vikt att söka om möjligt erhålla denna tomt för i fråga varande ändamål, det vill säga, att staten erhåller dispositionsrätt öfver holmen och denna icke i stället öfverlåtes åt Stockholms stad. Vidare anser jag det vara en stor obillighet, att Stockholms stad skulle drabbas af de oerhörda kostnader — minst 2 millioner kronor, som endast dispositionsrätten skulle komma att kosta, allra helst då staten ju är egare af holmen och alltså bör vara pliktig att ordna och försköna densamma. Jag kan således icke annat än på det ifrigaste förena mig med motionären i hans förslag, hvars syfte är, att staten skulle för all framtid få behålla denna utmärkt vackra plats.

I afseende på användningen af Helgeandsholmen alltså är jag af olika åsigt med den ärade motionären i det att jag icke vill dit förlägga både Riksbankens hus och riksdagshuset, emedan

*Om Kongl.
hofstallets
förflyttning
från Helge-
andsholmen
m. m.
(Forts.)*

Om Kongl. hofstallets förflyttning från Helgeandsholmen m. m.
(Forts.)

efter mitt förmenande, dessa byggnader skulle komma att upptaga en allt för stor areal af denna plats, som ju är en af de vackraste i hufvudstaden; utan önskar, att endast Riksbanken måtte dit förläggas och riksdagens hus deremot förblifva på den plats, det nu har, der tillfälle torde vara att genom tillbyggnader eller annorledes åstadkomma alla de lägenheter, som i ett riksdagshus kunna vara behöfliga.

En talare på Hallands-bänken har ansett, att, då Riksdagen så nyligen ingått till Kongl. Maj:t med anhållan att få en utredning af denna fråga, man nu icke borde besvara Kongl. Maj:t med en ytterligare skrifvelse om samma sak. Ja så låter det i dag; men då frågan om indragning af enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar å fem kronors valör för kort tid sedan här behandlades, lät det annorlunda. Jag tog mig då friheten erinra om, att Riksdagen 3 år förut ingått med en skrifvelse till Kongl. Maj:t, hvori Riksdagen anhöll, att Kongl. Maj:t, då han funne tidpunkten därför lämplig, måtte besluta upphörandet af denna de enskilda bankerna nu medgifna rättighet; men härtill svarades, att den först aflåtna skrifvelsen icke var tillräcklig, utan att man måste besluta en ny skrifvelse och deri förklara, att Riksdagen fann denna lämpliga tidpunkt nu vara inne. Det var då det. Nu deremot finner den ärade Hallandsrepresentanten lämpligt att afslå en skrifvelse i hvilket ämne förut ej blifvit skrifvet till Kongl. Maj:t och med hvilken skrifvelse blott råses en förfrågan till Kongl. Maj:t. Men så olika kunna frågor behandlas, allt efter som sympatierna äro för eller emot, så väl saken hvarom fråga är, som den hvilken framkommit med densamma. För min del kan jag dock icke vara med om ett sådant sätt att gå tillväga, utan vill bedöma och behandla hvarje fråga opartiskt. Enligt min åsigt har motionären haft full befogenhet att framkomma med sitt skrifvelseförslag, ty då fråga uppstått om att för all framtid till Stockholms stad upplåta dispositionsrätten till denna Stockholms vackraste plats, så kan det vara för vederbörande af ett visst värde att veta, att åtminstone denna Kammare önskar bevarandet åt staten af denna värdefulla egendom.

I fråga om bästa användandet af platsen, hvarom jag förut talat, kunna meningarne, som sagdt är, vara delade. Men om en sak hoppas och tror jag, att meningarne icke äro delade, nemligen att denna plats hufvudsakligen bör ordnas till en park och promenadplats, och att, utom det nyttiga, det vore ett skydd emot blåst för de promenerande der, om en byggnad uppfördes å vestra delen af holmen.

Jag skall icke vidare upptaga Kammarens tid. Jag vill endast med ett par ord bemöta representantens från Sunnerbo yttrande, att den lokal, hvori vi nu äro inrymda, vore mycket lämplig för sitt ändamål. Han finner den plats, han sjelf innehar, vara bra, och trodde, att Kammarens öfriga ledamöter också voro belåtna med sina platser. Ehuru min plats icke är afundsvärd, emedan den är mycket trång, vill jag dock icke beklaga mig deröfver, men min vän och kamrat från Linköping har deremot otu-

ren drabbat ännu värre. Han har nemligen fått en plats, som är föga mer än hälften så stor som hvarje af de öfriga sittplatserna i Kammaren, och tror jag att representanten från Sunnerbo skulle känna sig föga belåten med en sådan och knappast få rum der. Och skulle genom folkmängdens i landet ökande representanternas antal i Andra Kammaren ökas med ett tiotal ledamöter, så finnas icke sittplatser åt dem i detta rum. Riksdagen måste således snart ovillkorligen besluta anskaffandet af en ny samlingssal för Andra Kammarens ledamöter; detta blir sannerligen alldeles nödvändigt. Men jag delar härvid deras åsigt, som anse, att den tomt, hvarpå Riksdagens hus nu ligger, är tillräckligt stor för att derpå genom tillbyggnad eller på annat sätt bereda utrymme för de representanter, som i framtiden kunna få säte och stämma inom denna Kammare.

*Om Kongl.
hofstallets
flyttning
från Helge-
andsholmen
m. m.
(Forts.)*

Summan af mitt anförande är, att jag vill förena mig med motionären i hans anhållan, att denna Kammare måtte uttrycka den opinionsyttringen, att den vill åt staten bevara dispositionsrätten öfver Helgeandsholmen, en af de vackraste platser i hufvudstaden. Jag vill derjemte för min del uttrycka den åsigten, att till Helgeandsholmen bör förläggas Sveriges riksbank, ty jag anser detta vara det bästa läge, banken kan få och den enda byggnad som bör få uppföras der, emedan densamma ej behöfver blifva så hög eller stor, att den från skönhetssinnets synpunkt hindrar försköningen af den härligt belägna Helgeandsholmen.

Herr Carl Ifvarsson: Det är egendomligt nog, att man den ena gången efter den andra får höra talas om, att det här skulle vara fråga om, att staten skulle afstå sin egendom. Jag kan dock icke finna något sådant vara å bane. Motionären föreslår icke något sådant. Icke heller har Kongl. Maj:t afgifvit något förslag derom. Här är således icke fråga om afstående af statens egendom hvarken till den ene eller den andre. Huru man då under diskussionen kunnat förebära något sådant såsom ett hufvudsakligt skäl för den föreslagna skrifvelsens antagande — det har jag icke kunnat få i min skalle.

Jag begärde dock icke ordet endast för att säga detta. Anledningen dertill var också, att en föregående talare uppdrog en jembörelse mellan den underdåniga skrifvelse, som denna Kammarer för några dagar sedan beslutade, i fråga om upphörande af enskilda bankernas rätt att utgifva femkronesedlar, och det skrifvelseförslag, hvarom nu är fråga. Jag kan icke underlåta att erinra den ärade talaren derom, att, i fråga om femkronesedlarnes utgifvande Riksdagen redan fattat sitt beslut, men att, då icke tillika bestämts tiden, då beslutet skulle träda i verkställighet, ett tillägg till den föregående skrifvelsen erfordrades, i hvilket tillägg Riksdagen skulle förklara, att den nu fann tiden inne att göra något i frågan.

Nu förevarande fråga har deremot, så som synes af de betänkandet bifogade bilagor, redan blifvit föremål för Kongl. Maj:ts öfvervägande; utlåtanden i densamma hafva under Riksdagens lopp

*Om Kongl.
hofstallets
förflyttning
från Helge-
andsholmen
m. m.
(Forts.)*

afgifvits af vederbörande myndigheter. Det förefinnes således en väsentlig skilnad mellan dessa båda skrivelser, den ena som handlar om indragning af enskilda bankernas femkronesedlar och den andra, eller den hvarom nu är fråga. Dessutom anser jag att man icke onödigtvis bör besvara Kongl. Maj:t med skrivelser; och här tyckes det mig som om det vore fråga om en onödig skrifvelse. I frågan om femkronesedlarne uppträdde jag icke och yttrade mig i Kammaren, emedan jag ansåg det öfverflödigt; men nog fann jag det vara på sin plats att Riksdagen i detta fall uttryckte sin mening om den tid då enskilda bankernas femmor borde indragas. Derom är ingenting att säga. Emellertid anser jag den frågan icke hafva så nära släktskap med den nu föreliggande att de böra med hvarandra sammanblandas, utan, såsom skett, behandlas hvar för sig. På grund häraf tror jag ock att Kammaren kan låta motionärens förslag falla. För mig, som endast håller mig till hvad Utskottet i saken anfört, synas Utskottets skäl vara fullt tillräckliga att motivera Utskottets afstyrkande utlåtande, och yrkar jag för den skull bifall till Utskottets förslag.

Herr Svensén: Jag ber endast att till alla delar få instämma med den näst föregående talaren. Derjemte får jag tillkännagifva att jag icke vill gifva min röst för Helgeandsholmens bebyggande med vare sig ett Riksbankshus eller ett Riksdagshus. Ty att på detta sätt använda den vackra och dyrbara platsen anser jag vara det mest olämpliga man kunde finna på.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Leijer: Jag skall icke länge upptaga Kammarens tid men jag anser mig hafva en viss skyldighet att uttala några ord i denna fråga. Till en början får jag dock i likhet med flera andra talare säga att här för närvarande endast är fråga om att uttala en opinionsyttring, då Första Kammaren redan bifallit Utskottets förslag. Helt kort vill jag förklara, att äfven jag anser det icke vara skäl att följa de exempel som eljest, gudnäs, icke äro ovanliga i vårt land, nemligen att sluddra bort våra tillgångar. Jag anser således att Riksdagen verkligen bör försöka att bibehålla en så vigtig plats som här är i fråga.

Egentliga anledningen, hvarför jag ansett mig skyldig att nu yttra mig, är den att här är fråga om denna sessionssals lämplighet för sitt ändamål. Redan den första Riksdagen jag var här som representant, blef jag interPELLERAD att uttala min åsigt i detta ämne. Jag förklarade då på teoretiska grunder att jag ansåg det problemet icke kunna lösas, huru detta rum, der vi nu befinna oss, skulle kunna anordnas så, att det på ett fullt tillfredsställande sätt motsvarade alla de fordringar man på en sådan lokal har rättighet att ställa. Det problemet skulle icke någonsin kunna lösas, förklarade jag, och det af det enkla skäl att rummets kubikinnehåll vore alldeles för litet för den stora samling af menniskor som är här närvarande under Kammarens sam-

manträden. Sedan jag uttalade detta mitt omdöme hafva flera år förgått, och jag hunnit få praktisk erfarenhet i frågan, men jag har icke under tiden haft ringaste skäl att ändra min då uttalade, blott teoretiska, åsigt; och jag vädjar för öfrigt till Kammarrens ledamöter, om någon här, i synnerhet under längre aftonsammanträden, funnit luften i Kammarren fullt tillfredsställande. Häraf torde vara klart att den tidpunkt måste vara ganska nära, då man litet hvar skall nödgas erkänna behovet af en annan rymligare och luftigare lokal för våra sammanträden än den der vi nu vistas.

*Om Kongl.
hofstallets
förflyttning
från Helge-
andsholmen
m. m.
(Forts.)*

En talare här i närheten nämnde att man skulle kunna hinna bygga ett nytt riksdagshus under mellantiden mellan två på hvarandra följande riksdagar. Jag vågar väl icke med så stor sakkännedom som denne talare yttra mig om möjligheten af ett sådant arbete; men nog tror jag det kan vara större skäl att förena sig med dem som anse att man *i tid* bör se sig om efter en annan lokal, då det gäller ett så viktigt ändamål som uppförandet af ett ändamålsenligt riksdagshus.

Jag yrkar bifall till motionärens förslag.

Herr Asker: Hvarom handlar egentligen den fråga, som nu utgör föremål för överläggning? Frågan gäller, enligt min uppfattning, ingalunda att besluta om byggandet af ett nytt vare sig riksbankshus eller riksdagshus. Enligt motionärens egen framställning är frågan den: att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla om proposition rörande hofstallets förflyttning från Helgeandsholmen till annan plats, samt om meddelande huruvida och på hvilka villkor de Hans Maj:t Konungen tillhöriga egendomar å samma holme skulle kunna af staten förvärfvas, för att, sedan nytt hofstall hunnit anskaffas, nedrifva alla å holmen nu befintliga byggnader och göra den till en fri plats; äfvensom besluta att till bestridande af kostnader, som föranledas af de för propositionens afgifvande erforderliga utredningar, ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett anslag af fem tusen kronor“.

Såsom skäl dertill har motionären visserligen talat om att såväl Riksbanken som Riksdagen hafva behof af hvar sin tidsenligare byggnad än de som för närvarande begagnas. Dessa skäl behöfva dock alldeles icke ingå i den ifrågasatta skrifvelsen till Kongl. Maj:t, utan om jag fattat motionärens framställning rätt, så innefattas i den nu upplästa meningen just hvad han önskar att Riksdagen skall besluta. Nåväl, mine Herrar, jag anhåller att till er alla få ställa den frågan: om en sådan plats som Helgeandsholmen funnes till i någon af Europas större hufvudstäder, London, Paris, Petersburg, Berlin, Wien, vore det sannolikt att man der i årtionden skulle lemna en sådan plats i det skick, som Helgeandsholmen nu befinner sig? Är den summa af 5,000 kronor som motionären begärt en så öfverväldigande, så afskräckande uppoffring att man därför skulle afstå att få utredt huruvida och på hvad sätt Helgeandsholmen med byggnader och tomter derå måtte kunna af staten förvärfvas?

*Om Kongl.
hofstallets
förflyttning
från Helge-
andsholmen
m. m.
(Forts.)*

För min del lemnar jag de skäl, som motionären anført för sin framställning alldeles å sido. Men sjelfva hufvudfrågan, nemligen huru man skall kunna åstadkomma att Helgeandsholmen blir en fri plats och rensad från de byggnader, som nu utgöra ett hinder för platsens anordnande på ett sätt, som både hedrar och gagnar hufvudstaden i vårt fosterland, denna fråga anser jag vara värd ett bättre öde, än att man vid dess behandling här oupphörligt ropar på proposition och icke vill höra på de skäl, som förebringas. Må vara, att vid denna Riksdag intet verkligt resultat i frågan kan vinnas genom att Kammaren fattar beslut i hufvudsaklig öfverensstämmelse med motionärens framställning. Risken af ett sådant beslut vore dock icke stor; kunde man derigenom endast åstadkomma en opinionsyttring, en fingervisning för kommande Riksdagar och äfven en ledning för Medkammaren att icke riksdag efter riksdag lemna denna fråga åt sitt öde, så vore hon redan derigenom förd närmare till målet.

För min del instämmer jag derföre med motionären i hans framställning, så till vida som den afser dels att åt staten förvärfva Helgeandsholmen dels att ställa till Kongl. Maj:ts disposition det belopp motionären begärt för den utredning, som blefve erforderlig för frågans vidare behandling. Men, såsom sagdt, de skäl motionären anført, kan jag icke obetingadt godkänna och anser dem icke heller behöfva inflyta i den underdåniga skrifvelsen. Motionären sjelf håller utan tvifvel icke heller på dessa skäl; och de blefve i alla händelser icke bindande för riksdagen. Det viktigaste är att platsen omdanas på ett gagneligt och ändamålsenligt, samt allas önskningar tillfredsställande sätt.

Jag yrkar således bifall till motionärens förslag i den del, jag nu tagit mig friheten angifva.

Herrar *P. N. Bergström, Hjelm* och *Friherre Lagerfelt* förenade sig i Herr *Askers* anförande.

Herr *Axell*: Eftersom här kommit på tal frågan, huruvida denna lokal är passande, tillfyllestgörande och ändamålsenlig för svenska Riksdagens Andra Kammare samt huset i dess helhet lämpligt för Riksdagen, så vill jag, i likhet med representanterne för Örebro och Sunnerbo, begagna tillfället att yttra några ord derom.

Representanten från Sunnerbo, som hyser en ganska stor och berättigad vördnad för sina komitenter, har i afseende på deras förmodade tankar i denna fråga ställt några varnande ord till oss. Han har nemligen sagt, att om dessa komitenter finge se huru beqvämt och luxuriöst vi hafva det här, så skulle det säkert ej undgå att väcka missnöje hos dem. Hvad nu beträffar lyxen af klocka, byst, porträtter och pilastrar här i salen, så kunna meningarne derom möjligen vara delade. Men menade talaren deremot med ordet lyx anspråken derpå, att det rum, der vi samlas till våra öfverläggningar, skall uppfylla det första vilkoret för att vara lämpligt, nemligen att hvar och en der kan höra och blifva hörd,

så får han ursäktat mig att jag är af den meningen, att detta rum lemna mycket, ja alltför mycket öfrigt att önska. Min afsigt har varit att gifva en illustration åt denna mening genom att nu yttra mig från min plats i stället för att, såsom jag brukar göra, intaga talarestolen. Det är möjligt, att Kammaren ändå hör mig; men om så är fallet, så är det derföre, att jag nu i ovanlig grad anstränger mig.

*Om Kongl.
hofstallets
förflyttning
från Helge-
andsholmen
m. m.
(Forts.)*

Hvad sjelfva saken i fråga beträffar, så ber jag att på de skäl som den siste ärade talaren anført få på det lifligaste förorda bifall till motionen; i likhet med samme ärade talare kan jag nemligen icke fatta annat än, att hufvudfrågan hvarken är huruvida Riksdagens eller Riksbankens lokal bör förläggas till Helgeandsholmen, utan huruvida en af de vackraste platser, som finnes i någon hufvudstad i Europa skall blifva på ett landet värdigt och ändamålsenligt sätt ordnad.

Jag yrkar bifall till Herr L. O. Larssons motion.

Herr Key: Jag hade icke tänkt att yttra mig och skulle icke heller hafva jag begärt ordet, om jag icke blifvit föranledd dertill af den ärade och af mig högt värderade representantens från Gefle nyss afgifna yttrande.

Den ärade talaren citerade herr L. O. Larssons motion för att dermed visa, om jag fattade rätt, att motionärens mening endast varit att Riksdagen skulle fråga Kongl. Maj:t huruvida och på hvad vilkor de konungen tillhöriga egendomar å Helgeandsholmen skulle kunna af staten förvärfvas, för att, sedan nytt hofstall hunnit anskaffas, nedrifva alla å holmen nu befintliga byggnader och göra denna till en fri plats. Ja, mine Herrar, hade motionen inskränkt sig endast till detta, så skulle jag för min del ingenting synnerligt haft emot densamma, ehuru vi kanske redan skrifvit tillräckligt i frågan. Men den ärade talarens referat var något kortfattadt. Jag ber att få fortsätta med citatet och anföra det efter min förmening väsentligaste skälet för åtminstone *motionärens* framställning. Motionären säger nemligen, "att Riksbanken hade behof af en tidsenligare och för dess rörelse lämpligare byggnad, likasom den tidpunkt närmade sig, då Riksdagens nuvarande hus icke längre kunde under stigande folkmängd i landet och ökad antal representanter lemna erforderligt utrymme, samt att Helgeandsholmen syntes motionären vara den lämpligaste platsen för dessa byggnader." Bifaller Riksdagen nu motionärens förslag och beslutar en skrifvelse till Kongl. Maj:t i det syfte, motionären vill, så har ju Riksdagen således med detsamma förklarat, att den anser att både Riksbankens nya hus och det nya riksdagshuset bora byggas på Helgeandsholmen och att just den platsen för berörda byggnadsföretag är den lämpligaste. För min del hyser jag ganska stora dubier i det hänseendet.

Men jag är på samma gång ense med dem bland herrarne, som uttalat sig i syfte, att staten *icke* nu bör afhända sig rätten till denna plats. Staten skulle emellertid, enligt min uppfattning, icke göra det motsatta genom att Riksdagen afslår motionen. Ty

*Om Kongl.
Hofstallets
förflyttning
från Helge-
andsholmen
m. m.
(Forts.)*

enligt mitt förmenande har staten ändå sin rätt fullkomligt öppen i det fallet. Jag skulle vara den förste att beklaga om staten besinningslöst, i en hastig vändning, afhände sig denna rätt. Men deraf följer icke, att representationen skall uttala den åsigten, att både Riksbankens hus och Riksdagens hus böra förläggas å Helgeandsholmen.

Herr Werner Ericson:

Herr Hæggström: Jag skall anhålla att till alla delar få instämma med herr Asker, och yrkar således bifall till hans förslag.

Herr Asker: Sannolikt uttryckte jag mig förra gången ofullständigt, då Stats-Utskottets vice ordförande förklarade att jag skulle hafva yrkat bifall till motionärens förslag i dess helhet. Detta var icke min mening. Mitt yrkande gälde endast den del af motionen, som slutar med orden "5,000 kronor". Jag ville således korsa skälen, men förorda det förslag, som egentligen innehålles i motionen, nemligen en skrivelse till Kongl. Maj:t angående vilkoren och sättet för staten att förvärfva eganderätten till de å Helgeandsholmen varande byggnader, samt åstadkommande af en utredning i detta hänseende. Den ärade vice ordföranden i Statsutskottet förklarade, att om motionärens framställning hade inskränkt sig härtill, så skulle han ej haft något mot att tillstyrka motionen. Jag tillåter mig särskildt af denna anledning att vördsamt förnya mitt yrkande om bifall till motionärens framställning med nyssnämnda inskränkning.

Herr Uhr: Äfven jag har begärt ordet i anledning af herr Keys yttrande. Vi hafva i afton kommit så långt i diskuterande, mine Herrar, att vi för att förlänga en diskussion söka tyda en talares ord alldeles orätt. Herr Asker har icke sagt att han helt och hållet bifaller motionärens framställning utan blott till en del. Han uttryckte sig också så tydligt och klart, att säkerligen alla förstått honom utom herr Key, som förebrädde honom, att han icke läste upp motiveringen till motionen. Men det var just med flit herr Asker stannade der han stannade, emedan han ej gillar de af motionären framställda skälen, men instämmer uti sjelfva yrkandet.

Jag skall icke nu tala om behovet af ett nytt riksdagshus och riksbankshus — derom har jag flera gånger förr yttrat mig och Herrarne känna min åsigt i den frågan, att vi ovilkorligen behöfva ett nytt riksdagshus, icke derföre, såsom en talare yttrat, att luften i Kamrarna är så dålig, ty den saken kan nog hjälpas, utan att bygga om huset — utan jag inskränker mig i korthet till att yrka bifall till herr Askers förslag, på de af honom anförde skäl.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr Talmannen gaf propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på

afslag å samma hemställan och bifall i stället till det förslag, som uti den ifrågavavarande motionen blifvit framställt; och fann Herr Talmannen den förre propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes samt företogs enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd omröstningsproposition, lydande sålunda:

Om Kongl. Hofstallets förflyttning från Helgeandsholmen m. m.
(Forts.)

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i utlåtandet N:o 66 röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren med afslag å Utskottets hemställan bifallit Herr Liss Olof Larssons i motionen N:o 121 framställda förslag.

Röstsedlarne sammanräknades och visade 72 ja mot 87 nej, i följd hvaraf Kammaren beslutit i enlighet med nej-propositionen.

Sedan resultatet af omröstningen för Kammaren tillkännagifvits, anmäldes reservation mot det nu fattade beslutet af Herrar *Ola Månsson, Ola Andersson, Sjö, Per Nilsson* i Kulhult, *Ake Andersson, Aug. Pettersson* och *Lars Månsson*.

§ 3.

Föredrogs Stats-Utskottets memorial N:o 68, angående innehållet af en punkt i Riksdagens underdåniga skrifvelse om femte hufvudtiteln.

Ang. hemställan om utslutning af några ord ur Riksdagens und. skrifvelse om Femte hufvudtiteln.

Detta memorial var så lydande:

“Vid behandling af Stats-Utskottets utlåtande N:o 18, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Femte hufvudtitel, har Riksdagen, bland annat, fastställt stat för Marinförvaltningen med de bestämmelser och vilkor för de nya löneförmånernas åtnjutande, hvilka af Kongl. Maj:t föreslagits. Bland dessa vilkor ingick äfven det stadgande, att tjänsteman skulle, då han uppnått 65 lefnads- och 35 tjänsteår, vara förpligtad att med oakortad lön såsom pension å allmänna indragningsstaten från tjänsten afgå. Sedermera har Riksdagen vid Nionde Hufvudtiteln bifallit Kongl. Maj:ts nådiga förslag derom, att de af Kongl. Maj:t den 3 Oktober 1876 i öfverensstämmelse med Riksdagens beslut fastställda grunder för pensioneringen af flottans befäl och underbefäl med vederlikar måtte jemväl få tillämpas vid pensioneringen af Marinförvaltningens personal. Enligt sistberörda pensioneringsgrunder erhåller den afskedstagande dels pension från Amiralitetets

Ang. hemställan om utslutning af några ord ur Riksdagens und. skrivelser om Femte hufvudtiteln.

krigsmanskassan, dels fyllnadspension af derför särskildt anvisadt kreditiv, och Utskottet föranlättes alltså hemställa, att vid expedierande af Riksdagens underdåniga skrivelser, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Femte hufvudtitel, orden "å allmänna indragningsstaten" må ur omförmälda stadgande uteslutas."

(Forts.)

Efter uppläsning af Utskottets hemställan, yttrade

Herr Hedin: Herr Talman! Jag nödgas anhålla, att Kamraren täcktes afslå Stats-Utskottets föreliggande utlåtande, derföre att, enligt min öfvertygelse, Kamraren icke kan med behörigt iakttagande af grundlagsenliga regler bifalla detsamma. Stats-Utskottet föreslår oss att upphäfva ett i behörig ordning fattadt beslut, som utgör svar på en Kongl. Maj:ts proposition. Jag nödgas bekänna, att jag icke vet, hvarifrån Stats-Utskottet hemtat befogenhet att inkomma med en sådan hemställan till Kamraren; åtminstone har det icke varit mig möjligt att i grundlagen upptäcka ett spår till en sådan Stats-Utskottets befogenhet. Jag tillåter mig helt kort erinra om hvad i saken förefallit för att ådagalägga, att här icke är fråga om att rätta en misskrifning, utan att upphäfva ett riksdagsbeslut, som har samma karakter som hvilket annat riksdagsbeslut som helst, utom att detta beslut till på köpet utgör ett svar på en af Kongl. Maj:t framställd proposition.

Med anledning af och i enlighet med Kongl. Maj:ts framställning angående regleringen af utgifterna under riksstatens Femte hufvudtitel beslöt Riksdagen att bevilja pension för Marinförvaltningens tjenstemannapersonal på det sätt, att dessa tjenstemän vid uppnådda 65 års ålder skulle vara skyldige att med lörens fulla belopp i pension å allmänna indragningsstaten från tjensten afgå. Sedermera har Riksdagen, äfvenledes med anledning af ett Kongl. Maj:ts förslag, å nionde hufvudtiteln fattat ett annat beslut angående pensioneringen för samma personal. Detta är nu visserligen ledsamt och försmädligt, men jag skyndar att tillägga, att, om vi också, hvar och en, hafva någon liten del i den felaktighet, som sålunda blifvit begången och om äfven Stats-Utskottet drabbas af ansvaret för denna felaktighet i ännu högre grad än de enskilda riksdagsmännen, så ligger dock den yttersta och förnämsta orsaken till det förbiseende, som här egt rum, hos Kongl. Maj:t på Sjöförsvarsdepartementets föredragning.

Kongl. Maj:t har nemligen, jemte det att Kongl. Maj:t väckt förslag om, att Marinförvaltningens embets- och tjenstemän skulle åtnjuta pension å allmänna indragningsstaten, jemväl proponerat, att vid pensioneringen af Marinförvaltningens personal måtte tillämpas grunderna för pensioneringen af flottans befäl och underbefäl med vederlikar, hvilka grunder Riksdagen sistlidet är godkänt, och Kongl. Maj:t den 3 Oktober 1876 fastställt.

Det är dessa tvenne mot hvarandra i strid stående propositioner Kongl. Maj:t framställt, och båda har Riksdagen i följd af

ett, som jag finner, ganska förlåtligt förbiseende hos Stats-Utskottet godkänt.

Frågan är nu, på hvad sätt Riksdagen skall gå till väga för att få det ena beslutet upphäfdt eller båda bragta i samklang med hvarandra. Säkert är att ingen skall i hela grundlagen kunna uppleta en enda paragraf, som bemyndigar Stats-Utskottet att framkomma med ett sådant förslag, som Utskottet här framlagt.

Hvad är då att göra? Om Kammaren afslår föreliggande betänkande, tror jag icke, att man det oaktadt behöfver riskera, att Marinförvaltningens personal kommer och gör anspråk på den dubbla pension, som Kongl. Maj:t på Sjöministerns föredragning föreslagit och Riksdagen så origtigt godkänt. Att något sådant ej skall komma att inträffa, om detta Stats-Utskottets förslag afslås och således Riksdagens båda beslut oförändrade kvarstå, derom är jag förvissad på den grund, att Kongl. Maj:t säkerligen lär underlåta att utfärda någon kungörelse om den dubbla pensionering, som sålunda blifvit Marinförvaltningens personal tillerkänd.

För att komma till något resultat, så att också pensionsväsendet för Marinförvaltningen en gång i tiden varder ordnad, återstår den ganska enkla utvägen, att Kongl. Maj:t inkommer med en ny proposition i ämnet, som rättar det af Kongl. Maj:t begångna misstaget samt anmodar Riksdagen att också rätta sitt deraf föranledda förbiseende. Detta kan ju ske vid nästa riksdag. Enligt min åsigt kan det till och med ske redan i år, då vi väl ännu hafva mera än 1¹/₂ vecka af Riksdagen kvar; men skulle också icke någon rättelse ske förr än vid nästa riksdag, tror jag likväl icke att någon skada skulle uppstå derigenom, att i den kungörelse, som kommer att utfärdas om pensionsreglering för de sjöförvarets stater och corpser, hvilkas pensionering ej blef ordnad 1876, Marinförvaltningen ej kan upptagas. Det korta uppskofvet med fastställande af Marinförvaltningens pensionering föranleder litet nytt besvär, intet mer eller värre. Deremot skulle genom det förfarande jag tagit mig friheten påyrka åtskilliga fördelar vinnas. Först och främst derutinnan, att vi återvända till det grundlagsenliga formrigtighetsområde, som Stats-Utskottet uppmanat oss att lemna; för det andra derigenom att man fäste något större uppmärksamhet på den nog grofva oreda som här egt rum, hvilket åter torde utgöra en garanti, att sådana oregelbundenheter en annan gång ej upprepas, samt slutligen och för det tredje: att sålunda den hufvudsakligaste delen af ansvaret för den felaktighet, som blifvit begången, måtte hvälfvas tillbaka dit, der ansvaret egentligen bör hvila, nemligen till Regeringen.

På grund af hvad jag sålunda haft äran anföra, anhåller jag om afslag å Stats-Utskottets utlåtande N:o 68.

Herr *E. G. Boström* instämde med Herr Hedin.

Herr Carl Ifvarsson: Uti nu föredragna memorialet, som afser att rätta misstag som blifvit af Riksdagen begånget i fråga *Andra Kammarens Prot. 1877. N:o 56.*

*Ang. hemstäl-
lan om ut-
slutning af
några ord ur
Riksdagens
und. skrifvel-
se om Femte
hufvudtiteln.*
(Forts.)

om regierandet af pensionsväsendet för Marinförvaltningen, har jag för min del i Stats-Utskottet icke deltagit, men menne det verkligen är så farligt dermed, som den föregående talaren tyckes hafva föreställt sig. Huru vida hvad Stats-Utskottet nu föreslagit kan lämpligen af Kammarerna bifallas eller icke, lärer väl hufvudsakligast bero på, om Herr Talmannen anser det vara grundlagsenligt och vill derpå framställa proposition eller icke.

Att ett misstag här blifvit begånget, synes tydligen, äfvensom att det ytterst föranledts af Kongl. Maj:t genom hans båda mot hvarandra stridande propositioner om pensioneringen af Marinförvaltningen, hvilka genom ett förbiseende blifvit af båda Kamrarna antagna, utan att någon rättelse i tid egt rum.

Att det icke är lämpligt att låta båda besluten qvarstå, tror jag ingen vill bestrida, ty då skulle det ju se ut, som om marinförvaltningen skulle ega rätt att erhålla pension både från allmänna indragningsstaten och från amiralitetskrigsmanskassan jemte fyllnadspension.

Icke heller lärer väl någon vilja påstå, att det är något annat än en rättelse, som nu afses. Vilja icke Kamrarna själfva vidtaga denna rättelse, har man ingen annan utväg än att låta denna tvetydighet ingå i de skrivelser som derom måste ingå till Kongl. Maj:t, hvilken då får reda sig med frågan, huru helst han kan.

För min del tror jag, att det vore bäst, att Riksdagen rättade det begångna felet själf, medan tid ännu är; det kan nog blifva andra fel, som kunna insmyga sig och som Riksdagen icke observerar i tid, utan att detta qvarstår, som bemärkts.

Skulle åter Herr Talmannen icke anse sig kunna framställa proposition på Stats-Utskottets nu föreliggande förslag i denna fråga, så böjer jag mig härför, då jag icke vill, att frågan skall hänskjutas till Konstitutions-Utskottet, men i annat fall hemställer jag om bifall till Stats-Utskottets förslag, hvilket jag anser vara det bästa sättet att komma från saken.

Herr Boström: När man, såsom här är fallet, erkänner, att ett misstag blifvit begånget, så måste man ju se till, att detsamma kan blifva rättadt i grundlagsenlig ordning. Den förre talaren tycktes emellertid icke antaga, att det kunde ske i sådan ordning utan han förestälde sig till och med, att Stats-Utskottets förslag skulle kunna föranleda till propositionsvägran från Herr Talmannens sida. Här äro, såsom den förste talaren erinrade, fattade två olika beslut om samma sak; genom det ena har man tillerkänt Marinförvaltningen pensionsrätt å rikets allmänna indragningsstat och genom det andra från amiralitetskrigsmanskassan samt fyllnadspension från statsverket. När det nu står föreskrifvet i 76 § Riksdagsordningen, att vid justering kan ett beslut ej ändras men väl må sådana tillägg göras i motiveringen, hvarigenom icke någon ändring i det fattade beslutet uppkommer, finner jag deraf tydligt, att ett Riksdagens beslut icke kan upphävas, förr än förslaget derom blifvit grundlagsenligt väckt och behandladt. Dertill fordras likväl, att förslaget skall vara framställt genom pro-

position eller motion, men någon rätt för *Stats-Utskottet* att göra en sådan framställning, som den nu i fråga varande, finnes icke.

På de skäl Herr Hedin i öfrigt anfört, yrkar jag därför afslag å det föredragna memorialet.

Herr Nils Larson: Jag tror, att det hvarken kan kallas grundlagsstridigt eller formvidigt, att, när ett misstag blifvit begånget, rätta detsamma, hvarföre jag yrkar bifall till *Stats-Utskottets* förslag, hvilket synes mig innebära en lämplig rättelse af det misstag, som egt rum i det hänseende, hvarom nu är fråga.

Herr Sjöberg: Äfven jag finner den föreliggande frågan vara af beskaffenhet, att den kanske mer än någon af de föregående, som under aftonens lopp varit under öfverläggning, väl förtjenar Kammarens uppmärksamhet.

Jag kan dervid icke underlåta att i viss strid mot den känsla af vördnad, som jag hyser för det ärade *Stats-Utskottet*, beklaga, att *Utskottet* har i sitt föreliggande lilla memorial varit till den grad kortfattadt, att det är mycket svårt att af detsamma få någon fullständig och klar föreställning om sjelfva ämnet. Det behöfves emellertid icke någon synnerligt lång granskning af hit hörande handlingar för att komma till en sådan insigt, och den talare, som först yttrade sig i denna fråga, har äfven redogjort för densammas beskaffenhet på ett sådant sätt, att jag föreställer mig, att i detta ögonblick knappast någon af den ärade Kammarens ledamöter kan vara i okunnighet om, huru saken rätteligen sig förhåller.

Här finnes alltså en beklaglig dubbelhet i beslut, föranledd — det kan väl knappast bestridas — af de vederbörande, som i främsta rummet haft att skaffa med saken, och en blunder, som vi, hvar och en, nödgas taga på vår egen räkning.

Möjligen kan jag, lika med den förste talaren misstaga mig i denna uppfattning af sjelfva hufvudfrågan och det skulle derföreligen för oss alla hafva varit kärt och önskligt, om herr Chefen för Sjöförsvarsdepartementet varit här närvarande och lemnat oss en utredning som möjligen kunnat gifva saken ett annat skick än den nu synes hafva. Ett ögonblick hyste jag i berörda hänseende någon förhoppning, då jag såg Herr Chefen för Finansdepartementet på statsrådsbänken och trodde mig kunna antaga, att han skulle lemna oss en sådan utredning eller en förklaring, som otvifvelaktigt varit af omständigheterna högeligen påkallad. Då emellertid icke så skett utan vi få inskränka oss till oss sjelfva och det omdöme vi sjelfve kunna bilda oss om frågan, så kan jag omöjligt komma till annat slut, än det, hvartill den förste talaren kommit, att nemligen yrka afslag å detta betänkande.

Jag går dessutom ännu längre. Utan att genom mitt uttalande i afseende derå tillåta mig att i ringaste mån vilja lemna Herr Talmannen någon ledning för hans tillvägagående, förefaller det mig nära nog tvifvelaktigt, om Herr Talmannen kan på *Stats-Utskottets* nu i fråga varande förslag framställa proposition.

Ang. hemställan om utslutning af några ord ur Riksdagens und. skrivelser om Femte hufvudtiteln. (Forts.)

Ang. hemstäl-
lan om ute-
slutning af
några ord ur
Riksdagens
und. skrifvel-
se om Femte
hufvudtiteln.
(Forts.)

Det må emellertid vara huru som helst med den saken; jag vidhåller mitt yrkande, att Stats-Utskottets nu föredragna betänkande måtte af Kammaren afslås.

Herr Gumælius: Herr Talman! Jag vill endast framställa en fråga. Om Riksdagen i detta fall fattat ett beslut för mycket och det sålunda blir fråga om att stryka ut det ena beslutet, hvarföre har icke Stats-Utskottet då föreslagit, att vi skola stryka ut det beslut som sist fattades, utan det, som först fattades? Det beslut, som först fattades, borde väl lända till efterrättelse och det sist fattade företrädesvis anses såsom ett öfverloppsbeslut, oriktigt och obehörigt tillkommet. Jag skulle i alla händelser icke tilltro mig att stryka ut ett Riksdagens beslut, som blifvit i grundlagsenlig ordning fattadt, och hemställer om afslag å det föredragna betänkanDET.

Grefve Sparre: I vår gällande lag finnes en sats som i i största korthet lyder så: "Missräkning är ingen betalning; ehvar den finnes bör den först rättas, och betalning sedan derefter ske." Om derföre i ett Riksdagens beslut ett misstag skett, måtte väl Riksdagen vara berättigad att justera detta beslut. Den nu föreslagna åtgärden är också ingenting annat än en justering.

Jag tror således, att det är fullkomligt berättigadt, att, då man ser, att ett misstag är begånget, också rätta det, så att enhvar kan veta hvad som är Riksdagens mening. Detta är afsigten med Utskottets förslag, till hvilket jag alltså hemställer om bifall. Om Riksdagens första eller sista beslut upphäfves, kan vara likgiltigt, endast man kommer från den nuvarande stridigheten mellan dessa beslut och Riksdagens mening blir tydlig.

Häruti förenade sig Herr *Torpadie*.

Herr Key: Jag vill icke ingå i något bedömande af sjelfva frågan, ty det är tydligt, att ett misstag är begånget och det af litet hvar, utan har begärt ordet endast och allenast för att upplysa det Stats-Utskottets förevarande memorial redan blifvit utan något bråk af Första Kammaren bifallet, hvadan det icke torde vara så alldeles gifvet att des innehåll är grundlagsstridigt, ehuru en talare på stockholmsbanken, som sist hade ordet, med säkerhet påstod detta. Jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Axel Bergström: Herr Talman! Jag skall icke tilllåta mig att i frågan yttra mig i vidsträcktare mån, än hvartill grefve Sparres sätt att argumentera föranleder. Han stödde sitt yrkande om bifall till Utskottets förslag på ett stadgande i vår allmänna borgerliga lag, att "missräkning är ingen betalning". Denna bevisföring erinrar mig om ett argument af den ena parten i ett mål angående öppenållande af rännsten. Den af parterna, som yrkade på rännstenens öppenållande, åberopade till stöd härför lagens stadgande att, der kungsådra af ålder varit hafver

skall viss del af vattnet öppen lemnas. Jag kan icke finna annat än att ett visst slägttycke råder mellan Grefve Sparres ofvannämnde sätt att argumentera och den af den åsyftade parten använda bevisföringen.

Ang. hemställan om utslutning af några ord ur Riksdagens und. skrifvelse om Femte hufvudtiteln.
(Forts.)

Herr Fosser: En ärad talare på Stockholmsbänken beklagade nyss, att icke Chefen för Sjöförsvarsdepartementet eller någon annan statsrådsledamot var i Kammaren närvarande och kunde lemna den utredning af frågan, som vore en tillräcklig ledning för Kammaren att i frågan fatta sitt beslut, men på samma gång yttrade han att en annan talare på stockholmsbänken så fullständigt utredt frågan, att han vore öfvertygad att ingen af Kammarens ledamöter numera vore i okunnighet om hvad frågan gälde, och att således hvar och en kunde derom fatta sitt beslut. Jag tror alldeles som han, att frågan är så väl utredd, att ingen af oss kan vara i okunnighet derom, att frågan gäller ingenting annat än att rätta ett begånget misstag; och af detta skäl yrkar jag bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Ola Andersson: Att ett misstag här blifvit begånget, lär väl icke kunna förnekas, och detta misstag har passerat alla graderna igenom. Kongl. Maj:t, Stats-Utskottet och Riksdagens båda Kamrar. Hvad särskildt beträffar Andra Kammaren, så är det dock icke första gången, som den gör sig skyldig till ett dylikt misstag, ty något liknande egde äfven rum vid behandlingen af Herr Adlersparres motion angående aflöningsättet för flottans corpser och stater. Det beslut Kammaren då fattade innebar äfven i viss mån ett upphäfvande af ett förut i samma ämne fattadt beslut; och det är således, som sagdt, nu icke första gången, som något sådant händer Andra Kammaren. Hvad emellertid beträffar det särskilda fall, som nu föreligger, så kan det väl i allmänhet gälla såsom en regel, att, om ett misstag blifver begånget, så bör det rättas, men jag tror dock, att det ligger en viss våda uti att med öppna ögon företaga sig något, som jag åtminstone för min del icke kan finna vara annat än stridande mot grundlagen, nemligen att formligen besluta upphäfva ett i laga ordning fattadt beslut. För min del skulle jag helst vilja afslå det nu föreliggande betänkandet och detta hufvudsakligast af det skäl, att genom det af båda Kamrarna vid behandlingen af ifrågavarande, under 9:de hufvudtiteln fattade beslutet, måste i sjelfva verket anses hafva blifvit upphäfdt det först fattade beslutet om pensionernas utgående från allmänna indragningsstaten; och det enda, som i denna sak Riksdagen har att göra, är således, efter hvad för mig vill synas, att Riksdagen säger att ifrågavarande pensioner skola utgå icke från allmänna indragningsstaten. utan från det under femte hufvudtiteln uppförda anslaget till pensionering af flottans corpser och stater, och att således Stats-Utskottet i enlighet dermed uppgör Riksstaten.

Herr Hedin: Herr Talman! Då den nästföregående talaren

*Ang. hemstäl-
lan om ute-
slutning af
några ord ur
Riksdagens
und. skrifvel-
se om Femte
hufvudtiteln.*
(Forts.)

påstått, att Andra Kammaren redan en gång förut under denna riksdag skulle gjort sig skyldig till ett misstag af enahanda art, som nu föreligger, så tager jag mig friheten erinra, att så dock icke är förhållandet. Det af honom åsyftade beslutet vittnade nemligen, om man så vill kalla det, om en viss inkonsequens, en vacklande hållning i behandlingen af en fråga, men det var dock ett beslut, i laga ordning väckt och behandladt. Det förslag, som nu föreligger, är dock något helt annat, nemligen ett försök till att, under sken af grundlagsenlig ordning, som rättare må kallas oordning, åstadkomma ett upphäfvande af ett Riksdagens beslut.

Den ärade representanten från Wenersborg gjorde hvarken mig eller grundlagen, som jag tog mig den friheten att lägga framför honom, den äran att egna oss någon uppmärksamhet, då han, utan afseende på föreskriften i 76 § Riksdagsordningen, att ej ens "vid justering kan ett beslut ändras", förklarade att, då man begått ett misstag, måtte man väl ega rätt att justera detta.

Hvad slutligen beträffar representantens från Södra Tjust erinran om, att ju Första Kammaren redan bifallit Utskottets hemställan, så ber jag att för min del få förklara, att ett yttre faktum för mig aldrig utgör något bevis i fråga om hvad som är rätt eller orätt.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad yttrade Herr Talmannen:

Då, efter min uppfattning, Utskottets hemställan icke afser upphäfvande af något Riksdagens beslut, utan endast innefattar ett förslag rörande bestämmande af den hufvudtitel, från hvilken de anslagna medlen skola utgå, anser jag mig oförhindrad att framställa proposition på bifall till Utskottets hemställan.

Herr Talmannen gaf derefter propositioner, så väl på bifall som afslag samt förklarade sig anse den förra af dessa propositioner vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef begärd. i anledning hvaraf en omröstningsproposition af följande lydelse uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i utlåtandet N:o 68, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren afslagit Utskottets hemställan.

Omröstningen försiggick och utföll med 100 ja och 41 nej; hvadan Utskottets hemställan bifallits.

§ 4.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets utlåtande N:o 69, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående utbyte af jord för utvidgning af mötesplatsen Malmen i Östergötlands län.

§ 5.

Föredrogs Första Kammarrens protokollsutdrag N:o 153, hvar af inhemtades, att, efter föredragning af Första Kammarrens Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 5, i anledning af Herr O. E. L. Dahms motion N:o 1, angående fridlysning under hela året af nyttig småfogel, Första Kammarren för sin del beslutat, att Riksdagen skulle i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:tt, i likhet med hvad som skett i många andra länder, täcktes fridlysa alla för landtmanen nyttiga småfoglar, deras ägg och nästen. men tillåta jakt efter dem för vetenskapliga ändamål på de vilkor Kongl. Maj:tt behagade bestämma.

Ang. Första Kammarrens beslut rörande fridlysning af nyttiga småfoglar.

Ordet begärdes af

Herr Nils Larsson, som yttrade: Jag finner att Första Kammarrens första Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 4 i samlingen N:o 5, att det Utskott, som haft den i fråga varande motionen till förberedande behandling, afstyrkt bifall till densamma. Första Kammarren, som likväl bifallit motionen, och dess Tillfälliga Utskott hafva således varit af olika tanke om, huru vida något i anledning af motionen nu borde från Riksdagens sida åtgöras, och då dertill kommer, att, på sätt nyss nämnda Utskott jemväl upplyst, meningarne bland vetenskapsmännen på senare tider börjat blifva betydligt stridiga i fråga om gagnet och behofvet af det skydd för småfoglar, som Första Kammarrens beslut afser, synes det mig, som om det icke vore annat än godt, om frågan kunde vinna någon ytterligare utredning, innan Andra Kammarren företager densamma till definitivt afgörande, och jag anhåller därför få hemställa, att Andra Kammarren måtte remittera frågan till sitt Tillfälliga Utskott N:o 2.

Herr Lyttkens: De skäl, som Första Kammarrens Tillfälliga Utskott anført för afslag å denna motion, äro så talande, att något skäl icke torde finnas för att icke detta Utskottets afstyrkande skulle vinna Kammarrens bifall. Dessutom finnes härför ytterligare skäl. Motionären har utgått från den utländska lagstiftningen i detta afseende, hvilken är fullt berättigad för dervarande förhållanden, der såsom yrke drifves att genom nät och hvarjehanda andra fångstapparater fånga en ofantlig mängd småfoglar. Der är således nödvändigt att vidtaga åtgärder för dessa foglars skyddande, men här i Sverige utgör det antal småfoglar, som fångas, en obetydlighet, och kan långt ifrån kallas någon storartad industri. Det antal af s. k. kramsfoglar, som här ut-

*Ang. Förste
Kammarens
beslut rörande
fridlysn-
ning af nyt-
tiga små-
föglar.
(Forts.)*

bjudas på torgen, är så litet, att någon lag, sådan som den föreslagna icke torde vara af behovet påkallad. Det afsedda ändamålet vinnes, efter mitt förmenande lättast, om dessa föreningar, småfoglarnes vänner o. s. v., till småfoglarnes skyddande mer och mer utbredas. Det är dessutom obilligt att stifta en lag, hvarigenom små barn, ovetande om det orätta uti, att ur ett fogelbo tillägna sig ett ägg, skulle förklaras såsom brottsliga.

Jag anhåller på grund häraf om afslag å motionen utan någon remiss.

Herr Ola Månsson: Det är sant, att, om man skulle göra något för denna fråga, borde den remitteras till ett Utskott äfven i denna Kammaré. Men jag kan icke dölja, hvarken för mig eller Kammaréens ledamöter, att frågan är af den beskaffenhet, att något Utskott icke bör besväras med densamma, i synnerhet, som den så sent blifvit för Riksdagen framlagd. Frågan kan vara af betydighet i så måtto, att en del små barn på landet skulle, om de händelsevis komme att af oförstånd skada ett fogelbo, kunna blifva därför lagförda. Just ur denna synpunkt yrkar jag rent afslag å motionen och anser, att densamma icke bör af något Utskott behandlas.

Herr Liss Olof Larsson: Jag förenar mig med Herrarne Lyttkens och Ola Månsson i deras yrkande om afslag å den föreliggande frågan. Jag tror, i likhet med dessa båda talare, att man borde bespara Kongl. Maj:t besväret med att behandla denna fråga, isynnerhet som jag för min del är öfvertygad om, att en sådan lag icke behöfves. Jag har alldeles icke hört hvarken från den ort jag tillhör, eller från någon annan trakt, att någon är road af att fånga eller döda sådana småföglar, hvarom här är fråga, icke heller att förstöra deras ägg eller nästen; tvärtom lefver befolkningen i allmänhet på god fot med småfoglarna. Det kan visserligen hända, att en och annan fångas för att hållas i bur, men detta kan icke vara detsamma, som att misshandla dem. Möjligen gifves dem för mycket mat, så att de deraf dö, men detta torde väl vara det enda slag af misshandel, som härvid lag ifrågakommer. Dessutom kan man, om man är missnöjd med, att de öfversvämma ens åkrar, nu skrämman bort dem derifrån; men skulle en lag, sådan som den föreslagna, komma att antagas, skulle de få sitta kvar på fälten och folket måhända icke våga att skrämman bort dem, emedan de voro fridlysta. Ett annat exempel: i min hembygd har hvarje hemmansegare så kallade fåbodrar, dit de fram på sommaren föra sina kreatur. Det händer då rätt ofta, att man påträffar fogelbon i sjelfva dörröppningen, samt fönster och dylikt. Man skulle då, i händelse denna fridlysningslag antoges, icke hafva någon annan utväg att komma in uti sin stuga än att taga upp en ny dörr på någon af de andra väggarne, der sådana fogelbon icke voro till finnandes?

Jag anser det således vara allt skäl att bespara Kongl. Maj:t besväret med en sådan skrifvelse, och yrkar fördenskull afslag å

motionen utan någon remiss, som jag anser icke tjena till någonting.

Herr Ehrenborg: Under de 8 år jag deltagit i den nya Riksdagens förhandlingar kan jag knappt påminna mig en enda gång, då någondera Kammaren vägrat, att, då protokollsutdrag kommit från Medkammaren, låta ämnet ytterligare beredas af Kammarrens eget Tillfälliga Utskott. Äfven då sådana ämnen inkommit, som haft mycket liten utsigt till framgång, har man ansett grannlagenheten mot Medkammaren fordra, att man icke vägrade remiss för deras behandling. Jag tror visst, att jag kommer att rösta emot detta förslag rörande småfoglarna, men detta hindrar mig icke att understödja Herr Nils Larssons förslag om remiss af frågan. Göra vi det icke denna gång, kan det ligga nära för Medkammaren att visa oss samma uppmärksamhet en annan gång. Någon tidsutdrägt till följd af en sådan remiss kan icke heller förorsakas, då Stats-Utskottet i allt fall skall sammanträda för pröfning af vidlyftiga, ännu icke afgjorda riksdagsärenden, och ju samma tid blir ledig för Tillfälligt Utskott att sysselsätta sig med småfoglarna. Endast på dessa skäl och oberoende af sjelfva saken tillstyrker jag, att frågan måtte remitteras.

Ang. Första
Kammarens
beslut rörande
de fridlyst-
ning af nyt-
tiga små-
foglar.
(Forts.)

Herrar *Gumelius, Lyth* och *Granlund* instämde med Herr Ehrenborg.

Friherre Nordenfalk: Icke heller jag vill inlåta mig på sjelfva saken; endast instämma med den siste talaren. Jag tror det vara praktiskt, att Kammarren vidhåller den regel, som i Första Kammarren, så vidt jag vet, alltid iakttages, nemligen att icke behandla en fråga utan att först låta den komma under ett Utskotts pröfning. Jag tror, att sådant är gagneligt i synnerhet för frågor, som gå härifrån till Medkammaren och anhåller om bifall till Herr Nils Larssons förslag.

Herr Torpadie: Jag har en gång förut under loppet af denna riksdag tagit mig friheten att uppträda såsom sakförare för djuren. Jag ber äfven i afton få säga några ord till småfoglarnes fördel. Jag tror, att, äfven om det må vara sant, att vetenskapen ännu icke sagt sitt sista ord, med afseende på frågan om den nytta, småfoglarna göra, den dock har sagt så mycket, att man åtminstone icke borde vägra frågans utredning på sitt hittills i dylika fall varit vanligt och som nu är föreslaget af Herr Nils Larsson. Jag skulle kunna begagna mig af ett inom denna Kammarre mycket gouteradt uttryck, att jag har "i min hand" åtskilliga broschyrer, ur hvilka jag skulle kunna föreläsa åtskilligt; men då förut i afton i Kammarren yttringar af otålighet vid långa föredrag förmärkts, afstår jag derifrån. Jag vill endast erinra derom, att hvad man väl alltid läser kunna vara öfverens om är, att icke göra dessa småfoglar någon skada, och måhända skulle Herrarne tillåta mig att få uppläsa endast några ord ur

Ang. Första
Kammarens
beslut rörande
fridlysning af nyttiga småföglar.
(Forts.)

en broschyr, som yttrar något om gagnet af dessa småfoglar. Citatet är hemtadt från en liten skrift med titel: "Smärre samlade skrifter i landthushållningen af J. Arrhenius" och är af följande lydelse:

"I början af Juli månad 1848 visade sig flera gökar i en liten tallskog af omkring 30 magdeburgska morgens (15—16 svenska tunland) storlek. Några dagar derefter såg Homeyer, att dessa foglars antal hade ökats till den grad, att det högligen väckte hans uppmärksamhet. Efter en ungefärlig beräkning voro omkring 100 gökar spridda i skogen. Orsaken till detta ovanliga tillopp blef dock snart klart, då larver af lilla tallfjäriln (Liparis monacha) i stort antal sågos hemsöka skogen. Gökarne funno der öfverflöd på föda, och således infunno sig så många af dem, för att göra sig till godo hvad den så lofvande trakten erbjöd. Hvar och en af dem var ifrigt sysselsatt söka sin näring; en enda fogel kunde ofta inom en minut sluka i sig mer än 10 larver. Om man nu, säger Homeyer, ordagrant, på hvarje fogel räknar blott 2 larver i minuten, så gör detta på 100 foglar dagligen — dagen i Juli räknad till 16 timmar — 192,000 larver och 2,880,000 dylika på 15 dagar o. s. v."

Då här gäller endast frågan om att få förslaget remitteradt till ett Tillfälligt Utskott, vill jag icke vara vidlyftig och skall således hvarken trötta Herrarne med vidare citat ur några broschyrer, ej heller med meddelanden om grunderna för den tyska lagstiftningen i detta fall, utan inskränker mig till att endast säga några ord till min vän på dalabänken, hvilken tycktes finna saken så vådlig i praktiskt hänseende. Låt vara, att hans påstående i vissa fall kan vara sant. och att, om man, såsom han yttrade, träffade på ett fogelbo vid ingången till sin egen dörr, man icke gerna kunde göra omvägar för att icke skada boet, så hindrar detta dock icke, att man kan vidtaga vissa skyddsåtgärder. Man kan ju lika lätt träffa på en elg, stående i dörren, och då blir det ju mycket svårare att gå förbi den, än förbi ett fogelbo; men den laglydige medborgaren vet utvägar i ena som det andra hänseendet och viker endast undan för Sveriges lag.

Herr Strömberg: Huru vida det må vara öfverensstämmande med god parlamentarisk takt att helt enkelt och utan vidare behandling afslå föreliggande hemställan från Första Kammaren, öfverlemnar jag till mera erfarne representanter, än jag, att bedöma. Jag önskar för sakens egen skull remiss till Andra Kammarens Tillfälliga Utskott samt instämmer i hufvudsak i de af Herrar Nils Larson och Ehrenborg framställda yrkanden.

Herr Carl Ifvarsson: Då det ärende, som nu föreligger, blifvit behandladt af ett utaf Första Kammaren tillsatt Tillfälligt Utskott, kan således naturligtvis någon återremiss af frågan till samma Utskott från Andra Kammaren icke såsom en talare yrkat ega rum. Hvad åter beträffar Herr Nils Larsons förslag om att remittera ärendet till ett af denna Kammare tillsatt Tillfälligt

Utskott, så kan, för den händelse att en sådan åtgärd anses nödvändig, detta naturligtvis icke möta något hinder, ehuru jag för min del icke kan förstå, hvartill en dylik remiss skulle gagna. Första Kammarens 1:sta Tillfälliga Utskott har utredt frågan särdeles väl och grundat sitt afstyrkande utlåtande på, efter min uppfattning, mycket goda skäl. Flere talare inom denna Kammarer, hafva ock anfört åtskilliga skäl, som synas mig mycket tala för afslag å det i fråga satta skrivelseförslaget och jag får för min del förklara att jag förenar mig med dem, som anse det vara onödigt att här i Sverige stifta dylika lagar. Jag har nemligen icke hört omtalas, att småfogelfångst och plundringar af fogelbon skulle ega rum i så stor skala, att någon särskild skyddslagstiftning i detta hänseende vore af behovet påkallad; och dessutom skulle det kunna hända, att våra barn, som utan insigt om lagar och författningar råkade att plundra ett fogelbo på ägg eller ungar, skulle blifva för ett dylikt, från deras ståndpunkt oskyldigt förehafvande, allt för mycket trakasserade. Således anser jag motionärens förslag vara af beskaffenhet, att om det föranledde till en lag i ämnet, denna skulle blifva dels öfverflödig och dels mera skadlig ängagnande. Under sådana omständigheter frågar jag: männe det kan vara skäl att besvara Kongl. Maj:t med en skrivelse i det af motionären angifna syfte? Det af Första Kammarer fattade beslut lyder sålunda: "att Riksdagen skulle i underdånig skrivelse anhålla att Kongl. Maj:t, i likhet med hvad som skett i många andra länder, täcktes fridlysa alla för landtmannen nyttiga småfoglar, deras ägg och nästen, men tillåta jagt efter dem för vetenskapliga ändamål på de vilkor, Kongl. Maj:t behagar bestämna. Kan det väl vara skäl att besvara Kongl. Maj:t med en underdånig framställning om att Kongl. Maj:t skall låta utreda, hvilka foglar kunna vara nyttiga för landtmannen eller icke? Männe en komité borde tillsättas för att utreda, hvilka sparfvar eller andra småfoglar kunna vara gagneliga och hvilka till skada? Jag tror icke saken förtjena att man gör sig så stort besvär med densamma. Hvad för öfrigt vidkommer det påståendet, att det icke vore förenligt med god parlamentarisk takt, att utan vidare behandling genast afgöra och afslå en skrivelse från Medkammaren, så och om vi hade godt om tid och långt till Riksdagens slut, kunde man väl respektera det skälet och iakttaga alla formaliteter, af granlagenhet mot Medkammaren; men nu lära vi väl vara ense derom, att vi ju önska att få ett slut på denna riksdag, så fort som möjligt, och skulle således litet hvar icke blifva särdeles belåtna, om endast denna fråga skulle verka ett dröjsmål. Männe det då icke vore bättre, att utan vidare omständigheter ansluta oss till Första Kammarer Tillfälliga Utskotts, på goda skäl grundade beslut?

Jag förenar mig emellertid med dem, som yrka afslag å det i fråga satta skrivelseförslaget.

Herr Uhr: Jag har icke begärt ordet för att förlänga denna diskussion, utan om möjligt förkorta densamma. Jag ber Kam-

Ang. Första Kammarer beslut rörande fridlysnings af nyttiga småfoglar.
(Ports)

Ang. Första
Kammarens
beslut röran-
de fridlys-
ning af nyt-
tiga små-
foglar.
(Forts.)

maren vara så nådig emot småfoglarne, tillåta att denna fråga får, på sätt åtskiliga talare yrkat, öfverlemnas till behandling af ett af denna Kammare tillsatt Tillfälligt Utskott. Den siste talaren ansåg, att vi borde med ens besluta i öfverensstämmelse med det af Första Kammarens Tillfälliga Utskott afgifva utlåtande; men då Första Kammaren varit af en annan åsigt mot nämnda Utskott, så vore det väl i sin ordning, att också vi hänskjuta frågan till ett vårt Tillfälliga Utskott, som finge afgöra, huru vida Första Kammarens ofta nämnda Utskott eller Första Kammaren själf haft rätt i denna sak, åtminstone vore detta icke för mycket begärdt.

Då Herr Liss Olof Larsson tycktes vara rädd för att, om småfoglar skulle hafva lust att bygga bon vid hans dörr, då icke kunna vidtaga någon åtgärd för att blifva dem qvitt, så är den saken lätt hjälpt, om han, såsom jag plägar göra, sätter ut färdiggjorda fogelbon af näfver eller dylikt, ty då flytta foglarne in i dessa bon.

Jag instämmer med dem, som yrkat remiss af frågan till ett Tillfälligt Utskott.

Herr Axel Bergström: Då Första Kammaren ansett frågan om beredande af skydd för småfogel så vigtig, att den beslutat att till Kongl. Maj:t aflåta en underdånig skrifvelse med anhållan om fridlysning af alla för landtmannen nyttiga småfoglar, deras ägg och nästen, anser jag för min del, att skyldig aktning för Medkammaren bjuder oss att icke omedelbart ogilla detta beslut, utan först hänvisa frågan till behandling af vederbörligt utskott. Detta öfverensstämmer också med den praxis Kammaren i sådana frågor alltid följt; och jag ser icke, hvarföre man nu skulle afvika från denna praxis.

Icke heller kan den ifrågasatta remissen komma att föranleda ett uppskof med Riksdagens afslutande; ty antingen hinner Utskottet icke att behandla frågan, och då har i alla fall ingen skada skett, eller ock hinner Utskottet med detta, och då torde äfven Kammaren få tid att fatta beslut i frågan.

Jag instämmer med dem, som yrkat, att ärendet måtte till vederbörligt Utskott remitteras.

Herr Jonas Andersson: Jag är af samma åsigt som den siste ärade talaren. Då denna fråga, hvad slut den än måtte få, icke kommer att förlänga Riksdagens samvaro, anser jag nemligen ärendet böra till Tillfälligt Utskott remitteras. Det hör också till regeln, att man låter behörigen utreda hvarje fråga, hvilken tanke man än har angående sjelfva saken.

Jag yrkar derföre, att frågan måtte till Tillfälligt Utskott remitteras.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och propositioner gifvits i öfverensstämmelse med de gjorda yrkandena, beslöt Kam-

maren att för vidare utredning hänvisa det ifrågasvarande ärendet till Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 2.

§ 6.

Till behandling förekom Lag-Utskottets utlåtande N:o 33, i anledning af väckt motion derom, att telegram under vissa vilkor måtte tillerkännas laga vitsord.

*Ang. förslag
att telegram
måtte tiller-
kännas laga
vitsord.*

Utskottet hade hemställt:

att berörda, af Herr *A. O. Wallenberg* inom Första Kammaren afgifna motion (N:o 20) icke måtte till någon Riksdagens vidare åtgärd föranleda.

Enligt anteckning å utlåtandet, voro reservationer mot det-samma inom Utskottet afgifna

dels af Grefve *Sparre* och Herr *von Gegerfelt*: samt

dels af Herr *Asplund*, med hvilken Herr *Thomasson* instämt, och som ansett Utskottet hafva bort hemställa, att Riksdagen i underdånig skrifvelse måtte anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t, efter erforderlig utredning, taga i öfvervägande om och i hvad mån laga vitsord må kunna telegram tillerkännas samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill denna pröfning kunde föranleda.

Efter föredragning af Utskottets hemställan, anförde

Herr *Bergius*: På grund af den erfarenhet jag, såsom ledamot i öfverrätt, förvärfvat mig, anser jag mig kunna uttala den meningen, att den omständigheten, att rättegångsfullmakt nu icke kan med laga vitsord meddelas i form af telegram, medför ganska väsentliga olägenheter; och att en lagförändring, hvarigenom dessa olägenheter kunde afhjelpas, därför är af behovet påkallad.

De af Utskottet häremot anförda skäl, anser jag icke vara giltiga. Utskottet synes nemligen hafva antagit, att det i allmänhet vore ganska osäkert att för meddelanden använda telegrafan, enär fel och misstag lätt kunna förekomma. Jag tror dock icke att så är förhållandet, ty såsom vi veta, är det ganska vanligt, att aftal om vigtiga affärer inledas och avslutas genom telegram; och domstolarne hafva icke heller tvekat att tillerkänna bindande verkan åt ett på sådant sätt träffadt aftal. Då så är förhållandet, kan jag icke se någon våda uti att meddela rättegångsfullmakter på samma sätt.

Vidare anför Utskottet såsom skäl för sin afstyrkande hemställan: "att den stämnings- och fatalietid, som part i allmänhet eger tillgodonjuta, är så lång, att det, med iakttagande af vanlig ordning och omtänksamhet, ytterst sällan bör förekomma, att en

Ang. förslag
att telegram
måtte tiller-
kännas laga
vitsord.
(Forts.)

person behöfver använda telegrafen för att i rättan tid kunna bevaka sin talan.“

Det är emellertid ett faktum, att fatalier kunna förloras, äfven om man iakttager den största påpasslighet. Det har många gånger inträffat, att en icke lagkunnig person vid insändandet af handlingar för fullföljd af ett mål hos öfverrätt antingen uraktlåter att bifoga rättegångsfullmakt eller ock medsänder en sådan, som icke är giltig; och om klaganden då icke hinner att före fatalietidens utgång till sitt ombud öfversända laglig fullmakt, så förlorar han sin talan.

På grund af hvad jag sålunda rörande fullmakter anfört vågar jag hemställa om bifall till Herr Asplunds, vid betänkandet fogade, af Första Kammaren redan godkända reservation.

Häruti förenade sig Herr *Clairfelt*.

Herr Thomasson: Sedan Herr Bergius redan yrkat bifall till Herr Asplunds skrifvelseförslag, inskränker jag mig till att instämma i detta yrkande.

Förslaget lyder sålunda: "att Riksdagen i underdånig skrifvelse måtte anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t. efter erforderlig utredning, taga i öfvervägande om och i hvad mån laga vitsord må kunna telegram tillerkännas samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill denna pröfning kunde föranleda“.

Grefve Sparre: Herr Talman, mine Herrar! Jag anhåller att få instämma med Herr Bergius och på skäl, som jag redan i min reservation angifvit, yrka bifall till Herr Asplunds förslag.

Herr Torpadie: Likasom de föregående talarne anser äfven jag det ligga ej ringa vigt uppå hvad beslut Kammaren kommer att fatta med anledning af Utskottets föreliggande förslag. Skulle Utskottets utlåtande, i hvars behandling jag icke deltagit, vinna bifall, tror jag, att domstolarne kunde komma i ganska stor förlägenhet, huruvida de i allmänhet skulle kunna tillerkänna telegram något vitsord eller icke. Ty svårigen torde domstolarne kunna kontrollera ett telegrams rättighet, utan måste antingen godkänna hvilket telegram som helst, deri ej påtaglig missskrifning egt rum, eller ock intet. För mig är det klart, att äfven ordentliga parter kunna behöfva anlita telegrafen för afsändande af rättegångsfullmakter. Med den dyrbara rättighet, svenska folket eger, att inför rätta sjelft utföra sin talan, kan det lätt inträffa, att en mindre skrifkunnig person vid insändande till öfverrätt af sin vadeinlaga eller besvärsskrift fogat en formstridig fullmakt. Sådant kunde då lätt hjälpas genom en fullmakt per telegram, men får ej denna utväg användas, kunna lätt ganska betänkliga följder inträffa. Äfven om jag ger Utskottet rätt deri, att misstag vid telegraferingen kunna ske, lära dock förhållandena icke vara sådana, att man i allmänhet behöfver hysa någon misstro till telegrafinrättningen. Vi begagna den ju annars dagligen till

andra ändamål. För min del anser jag det klokt att bifalla Herr Asplunds reservation och förenar mig således med dem, som till denna reservation yrkat bifall.

*Ang. förslag
att telegram
måtte tiller-
kännas laga
vitsord.
(Forts.)*

Herr Lyth: Då jag för min del tillhörde pluraliteten inom Utskottet, skall jag be att få för Kammaren nämna de skäl, hvarpå jag för min del ansett mig icke kunna bifalla Herr Wallenbergs motion. Det hufvudsakliga skälet var de upplysningar, som erhöles från Telegrafstyrelsen och af hvilka inhemtades, att telegrafverket icke kunde ansvara för riktigheten af telegrammens ordalydelse, samt att styrelsen icke heller hade någon kännedom om, att man i utlandet företagit någon lagstiftning i den föreslagna riktningen. Jag har visserligen icke kunnat bifalla Utskottets motiv, nemligen i alla delar, men jag har dock icke kunnat undgå att instämma i det slut, hvartill Utskottet kommit, och jag yrkar derföre bifall till Utskottets förslag.

Herr Granlund: När vi veta, hvilket vitsord inom affärsvärlden tillerkännes telegram, då t. ex. den ena banken genom telegrafan ger ordres till den andra om utbetalning af stora summor, till belopp af flere 100,000 kronor, synes man äfven kunna hysa fullt förtroende till telegrafan i fråga om rättegångsfullmakter. För misstag kunde man ju skydda sig genom telegrammets kollationering. Jag yrkar alltså bifall till Herr Asplunds reservation.

Herr Sam. Johnson instämde med Herr Granlund.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de meningar som förekommit, gaf Herr Talmannen propositioner, såväl på bifall till Utskottets hemställan som ock på yrkandet att, med afslag å nämnda hemställan, det i Herr Asplunds reservation framställda förslag måtte antagas; och förklarade Herr Talmannen sig anse röstöfvervigt förefinnas för den förra meningen. Votering begärdes samt företogs enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Lag-Utskottet hemställt i utlåtandet N:o 33, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit Herr Asplunds vid utlåtandet fogade reservation.

Röstsedlarna sammanräknades och visade 37 ja mot 67 nej; i följd hvaraf Kammaren beslutit i öfverensstämmelse med nejpropositionen.

§ 7.

Föredrogs och bifölls Lag-Utskottets utlåtande N:o 34, i anledning af väckt motion om bestämmande af reseersättning åt deputerade till markegångstaxors upprättande.

§ 8.

Ordet lemnades på begäran till

Grefve Björnstjerna, som yttrade: Herr Grefve och Talmän, mine Herrar! En sorglig nyhet har i dag spridt sig i hufvudstaden! Nordens störste skald har upphört att lefva, den skald hvars fosterländska och hänförande sånger skola lefva hos svenska folket så länge svenskt tungomål talas eller förstås. Med anledning häraf anhåller jag, att Kammaren beslutar, att i telegram till Runebergs efterlemnade maka betyga sitt deltagande i den sorg, som drabbat henne, och tillika beklaga den förlust ej blott Finland utan hela den Skandinaviska norden nu lidit, äfvensom att åt Herr Talmannen uppdraga att författa, underskrifva och till Runebergs enka affärda nämnda telegram.

Kammaren biföll det förslag, Grefve Björnstjerna sålunda framställt; och skulle Första Kammaren genom utdrag af protokollet inbjudas att fatta enahanda beslut.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Stats-Utskottets utlåtanden och memorial:

N:o 72, i anledning af Kongl. Maj:ts förslag i fråga om Medicinalstyrelsen och dit hörande stater;

N:o 73, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående begrafnings- och öfriga kostnader med anledning af Hennes Maj:t Enkedrottning Josephinas dödliga frånfälle;

N:o 74, i anledning af väckt motion om rätt till lyftning af de till begrafningshjälp afsedda innehållningar å löner;

N:o 75, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kammarrens skiljaktiga beslut i fråga om pensionering af arméns befäl och underbefäl; och

N:o 76, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut angående beviljande af ett låneunderstöd för sänkning af sjöarne Hjelmaren och Qvismaren; samt

Sammansatta Stats- och Bevillnings-Utskottets utlåtanden:

N:o 1, i fråga dels om afdrag å Kronan behållen ränta af

fräse-, skatte- och kronohemman och lägenheter, dels ock om grundskatternas afskrifvande;

N:o 2, angående ändring af §§ 2 och 11 i nu gällande Bevillningsförordning; och

N:o 3, angående åtgärder till hästafvelns befrämjande.

Dessa ärenden, äfvensom Lag-Utskottets utlåtande N:o 36, hvilket blott en gång blifvit bordlagdt, skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ännu oafgjorda ärenden, som redan blifvit två gånger bordlagda.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter Kammarrens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 11 e. m.

In fidem

Gustaf Westdahl.